

תורה אור • פרשת מקץ • מאמר 2

ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חלם והנה עומד על היאור

”ויהי מקץ שנתיים ימים” (מאמר שני)

התורה מקיימת את כל העולמות, אך עצמותה האמיתית היא התענוג של ה' עצמו, שלמעלה מהם; מי שלומד מתוך אותו תענוג ממשיך אהבה עליונה המגינה על הטוב שבתפילה, ואילו מי שחסר לו התענוג הזה נותרת לו רק נקודה של אלקות, שרצונותיו עלולים לכלות במהרה.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

likkuteitorah.com/he/torah-ohr/mikeitz/2/

הנקודה

התורה מקיימת את כל העולמות, אך עצמותה האמיתית היא התענוג של ה' עצמו, שלמעלה מהם; מי שלומד מתוך אותו תענוג ממשיך אהבה עליונה המגינה על הטוב שבתפילה, ואילו מי שחסר לו התענוג הזה נותרת לו רק נקודה של אלקות, שרצונותיו עלולים לכלות במהרה.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

התורה שורה בפנימיותה של כל נשמה יהודית, שלה, כמו לה' ולתורה, יש צד נסתר — השכל — וצד גלוי — אהבה ויראה. בתוך הנשמה יש "פרעה" שבקדושה, הכוח לגלות אור נסתר, אך הגילוי דורש הסרת כיסויים: הערלה והקרומ הדק של תאוות מותרות, ומעל לכול — גאווה. שפלות, להיות "כעפר" (במילה פרעה יש אותיות העפר), ואפילו ייסורים, שבאים להכניע את האדם, מגלים את האור הזה. לאחר מכן שואל המאמר מדוע דוד כינה את חוקי התורה "זמירות" ונענש על כך. על פי הפסוק "רבות עשית אתה" מוסבר שמאז מתן תורה כל העולמות מתקיימים מן התורה שלמטה, ודין אחד בתורה עולה על כולם; דוד שמח בכוחה זה, שנזקק לו נגד אויביו. אולם שכחה האמיתי של התורה נעלה יותר: היא התענוג של ה' עצמו, "זמרתו". בלי התענוג הזה, מסתיימות "שנתיים ימים" ו"פרעה חולם": האלקות שבתפילה היא רק נקודה מעל לאותיות, והפרות הטובות של אהבה ויראה נאכלות בידי הרעות. התענוג שבתורה ממשיך חוט של חסד המונע זאת.

מבנה

1	התורה ברבדים הנסתרים והגלויים של הנשמה	¶1
התורה שורה בכל נשמה, שלה, כמו לה', לתורה ולישראל, יש שכל נסתר ואהבה ויראה גלויות, המקבילים לארבעת מרכיבי טקסט התורה.		
2	פרעה שבקדושה והדרך לגלותו	¶2
פרעה עניינו גילוי; אור הנשמה מתגלה באמצעות מילה, פריעה ובעיקר שפלות, והייסורים באים לשבור את הגאווה. מועלות השאלות על "זמירותיו" של דוד.		
3	"רבות עשית אתה"	¶3-4
העולמות הגדולים השתלשלו דרך אינספור מדרגות עד למציאות הגשמית, וכולם כלא היו לפני ה', כדי שהו' יהיה "אלקי" באמצעות התורה, חכמתו ורצונו.		
4	דין אחד בתורה מקיים את כל העולמות	¶5
מאז מתן תורה העולמות חיים מן התורה והמצוות שלמטה; כל דין נמשך מחכמה עילאה ועולה על כל העולמות העליונים, ואילו "מחשבותיו" של ה' נעלות עוד יותר.		
5	מדוע נענש דוד	¶6
דוד שמח בתורה כמקיימת את העולמות, דבר שנזקק לו נגד אויביו, אך נענש על ששיבח אותה רק באופן זה, שכן התורה היא התענוג של ה' עצמו.		

6 עצת חז"ל וחלומו של פרעה

17

התרוממות מעל למתנגדים באמצעות התורה והנמכת האדם עצמו כעפר מבטלות אותם; התענוג שבתורה מסיר את כל המכשולים, ובלעדיו האלקות שבתפילה היא רק נקודה מעל לאותיות.

7 הפרות וחוט של חסד

18

רגשות המתעוררים בתפילה בלבד עלולים להיכלות בתאוות מאוחרות יותר, אך זמרת התורה ממשיכה אהבה עליונה מלמעלה ומונעת את הופעת הפרות הרעות.

מושגים

פרעה שבקדושה פרעה שבקדושה

הכוח שבנפש האלקית לגלות ולחשוף אור נסתר, שנקרא על שם השורש פרע, שפירושו לחשוף.

מילה ופריעה מילה ופריעה

שני שלבי המילה, המיושמים בנשמה: הסרת הרע הגס, ולאחר מכן הסרת הכיסוי הדק של תאוות מותרות מקליפת נוגה.

גסות הרוח גסות הרוח

גאווה, כלומר ראיית עצמו כמציאות עצמאית; היא יוצרת מסך על האור האלקי שבנשמה.

טעמים, נקודות, תגין ואותיות טעמים נקודות תגין ואותיות

טעמי המקרא, התנועות, התגים והאותיות של התורה, שלהם יש מקבילות בנשמה; הטעמים הם הזמר והתענוג שבתורה.

נפלאותיך ומחשבותיך נפלאותיך ומחשבותיך

פלא עליון וחכמה עילאה, המגיעים אלינו באמצעות התורה.

שעשועים שעשועים

התורה כתענוג של ה' עצמו בחכמתו, הנעלה מתפקידה כמקור החיים של העולמות.

נקודה ברישי אתון נקודה ברישי אתון

תנועת חולם; ניצוץ של אלקות שמאיר בשכל מלמעלה אך אינו נכנס אל האדם.

חוט של חסד חוט של חסד

אהבה עליונה הנמשכת מלמעלה על מי שלומד תורה מתוך זמרתה, והיא גדולה מן האהבה הטבעית של הנשמה.

קטע 1 • 11

התורה ברכדים הנסתרים והגלויים של הנשמה

1 ויהי מקץ^{1,2} שנתיים ימים ופרעה חלם והנה עומד על היאור. הנה כתיב (רות ד) וזאת לפני ישראל³ ואין זאת אלא תורה⁴ כי הנה זאת התורה ישנה בבחי' פנימיות של כל נפש מישראל.

"ויהי מקץ שנתיים ימים, ופרעה חלם, והנה עומד על היאור". והנה כתוב (רות ד): "וזאת לפני ישראל", ו"זאת" אינה אלא תורה; שהרי תורה זו קיימת בפנימיות של כל נפש מישראל.

המאמר פותח בפסוק על חלום פרעה, שאותו יפרש רק בהמשך. תחילה הוא מציג עיקרון: חז"ל מפרשים את המילה "זאת" בפסוק מרות כמתייחסת לתורה, ואדמו"ר הזקן מוסיף שתורה זו מצויה בתוך פנימיותה של כל נפש מישראל.

כי יש לכל נפש בחי' פנימיות ובחי' חיצונית דהיינו בחי' סתים וגליא. שכמו שקוב"ה סתים וגליא.⁵

, כי לכל נפש יש בחינה פנימית ובחינה חיצונית, כלומר בחינת סתים וגליא; כשם שהקדוש ברוך הוא סתים וגליא

.לכל נפש יש שתי שכבות: ממד פנימי ונסתר, וממד חיצוני וגלוי. הדבר מקביל לתבנית הקיימת בה' עצמו, שהוא נסתר וגם גלוי

כך אורייתא וכך ישראל כו'. ובחי' סתים היינו בחי' פנימיות חב"ד שבנפשו האלקית שאינו מושג ונראה לעין.⁶

כך גם התורה וכך גם ישראל וכו'. הבחינה הנסתרת היא הפנימיות של חב"ד שבנפש האלקית, שאינה נתפסת ואינה נראית לעין.

אותו מבנה של נסתר וגלוי קיים בתורה ובעם ישראל. בנפש, השכבה הנסתרת היא השכל שלה — חכמה, בינה ודעת — הפועל בפנימיות ואינו נראה לאחרים.

ובחי' גליא הוא בחי' חיצונית שבו שהוא בחי' אהוי"ר כו'⁷ ולכן כמו שיש טנת"א בתורה⁸ כך יש בחי' אלו בנפש האלקית⁹ כדלקמן.¹⁰

והבחינה הגלויה היא החיצונית שבה, שהיא בחינת אהבה ויראה וכו'. לכן, כשם שבתורה יש טעמים, נקודות, תגין ואותיות, כך יש בחינות אלו בנפש האלקית, כפי שיתבאר להלן.

השכבה הגלויה של הנפש היא אהבתה ויראתה את ה' — הרגשות הניכרים כלפי חוץ. לארבעת המרכיבים של התורה הכתובה, הטעמים, הנקודות, התגין והאותיות, יש מקבילות בנפש האלקית; המאמר יפתח זאת להלן, ובפרט את בחינת הטעמים, מנגינת התורה

קטע 2 • 21

פרעה שבקדושה והדרך לגלותו

2 והנה כמו שיש פרעה בקליפה כך יש בקדושת נפש האלקית כמ"ש בזהר ויגש¹¹ דאתפריעו ואתגלו נהורין¹² כו'.

והנה כשם שיש פרעה בקליפה, כך יש [פרעה] בקדושה, בנפש האלקית, כמו שכתוב בזהר על ויגש: "דאתפריעו ואתגלו נהורין" — שהאורות נחשפים ומתגלים וכו'.

השם פרעה קשור לשורש הארמי המציין גילוי, שבו משתמש הזהר לתיאור אורות הנחשפים. לכן, לצד פרעה שבקליפה — הכוחות המתנגדים לקדושה — יש "פרעה" קדוש בנפש האלקית: הכוח המגלה אור שהיה נסתר.

כי זה לעומת זה כו' שבהשתלשלות מבחי' פרעה שבקדושה למטה מטה נמשך בחי' פרעה התחתון שאמר לא ידעתי את¹³ ה' שהוא בחי' השכחה המשתלשלת מבחי' עלמא דאתגלייא פרעה שבקדושה כמ"ש רגליה יורדות מות.¹⁴

כי "זה לעומת זה" וכו': בהשתלשלות, מבחינת פרעה שבקדושה ולמטה יותר ויותר, נמשכת בחינת פרעה התחתון, שאמר: "לא ידעתי את ה'". זו בחינת השכחה, המשתלשלת מבחינת עלמא דאתגלייא — פרעה שבקדושה — כמו שכתוב: "רגליה יורדות מות".

ה' ברא את הקדושה ואת היפוכה בדמות מקבילה. כשהמדרגות יורדות, פרעה הקדוש, השייך לעולם הגלוי, מוליד למטה מאוד את פרעה המצרי, שאמר שאינו יודע את ה'; כלומר, הוא מוליד שכחה של ה'. הפסוק על רגלי האשה הזרה היורדות למוות מתאר כיצד המשכה נמוכה ביותר של מדרגה עלולה להזין את המתנגד לה.

אבל בסמוי מן העין עלמא דאתכסייא הברכה מצוייה¹⁵ ממקור הברכות. כמ"ש (משלי יא) ואת צנועים חכמה מקום הזכרון כמ"ש ולזכרון בין עיניך.¹⁶

אבל במה ש"סמוי מן העין", בעלמא דאתכסייא, מצויה הברכה ממקור הברכות. כמו שכתוב (משלי יא): "ואת צנועים חכמה" — זהו מקום הזיכרון, כמו שכתוב: "ולזכרון בין עיניך".

לעומת זאת, הברכה מצויה בדבר הסמוי מן העין, בעולם הנסתר, המקבל ממקור הברכה עצמו. החכמה שורה אצל הצנועים; והמקום שבין העיניים, שבו מניחים את התפילין "לזיכרון", הוא מדרגת הזיכרון, היפוכה של השכחה שתוארה קודם.

והנה לא שייך לומר דאתגלו כו' אלא מתוך מכסה שהיה עליהם בתחלה. דהנה כתיב מי יעלה לנו השמימה¹⁷ ר"ת מילה וס"ת¹⁸ הוי"ה¹⁹ שבכדי שיאיר עלינו אור ה' בהתגלות

והנה אין שייך לומר "אתגלו" וכו' אלא מתוך כיסוי שהיה עליהם בתחילה. הרי כתוב: "מי יעלה לנו השמימה", שראשי התיבות שלו הם "מילה" וסופי התיבות הם הוי". כדי שאור ה' יאיר עלינו בגילוי

גילוי מניח שהיה קודם לכן כיסוי. בפסוק "מי יעלה לנו השמימה" טמונות שתי מילים באותיותיו: ראשי התיבות יוצרים "מילה" וסופי התיבות את שם הוי". מכאן שמילה צריכה לבוא קודם לגילוי ה'.

ולא בציור אותיות לבד כ"א בעומק המחשבה בהתבוננות מהות ועצמות אני ה' לא שנית²⁰ שיקבע במוחו ולכו שהוא בחי' מי יעלה לנו השמימה שהוא בחי' השגת אלקות צריך מתחלה בחי' מילה

ולא רק בציור האותיות, אלא בעומק המחשבה, בהתבוננות במהותו ועצמותו של "אני הוי' לא שנית", עד שהדבר ייקבע במוחו ובלבו — זו בחינת "מי יעלה לנו השמימה", השגת אלקות — צריך תחילה את בחינת המילה

המטרה אינה רק לדמות את אותיות שם ה', אלא להתבונן לעומק במהות המתבטאת ב"אני הוי' לא שנית", עד שתיקבע במוחו ובלבו. להשגה אמיתית באלקות, ל"עלייה השמימה", דרושה תחילה מילה — הסרת מה שחוסם אותה

כי יש למעלה בחי' עונותיכם מבדילים²¹ וצריך להסיר המונעים וכן למטה בנפש האדם הנה כתיב ומלתם את ערלת לבבכם.²²

כי למעלה יש בחינת "עונותיכם מבדילים", ויש להסיר את המונעים; וכך גם למטה, בנפש האדם, כתוב: "ומלתם את ערלת לבבכם".

למעלה, החטאים יוצרים מחיצה בין האדם לה', ויש להסירה. בחייו הפנימיים של האדם, הסרה זו היא "מילת הלב" שהתורה מצווה עליה

אך אחרי כריתות הערלה יש עוד בחי' פריעה שהוא עור דק המכסה וחופף והוא בחי' תאוות גשמיים שמקליפת נוגה שהוא לדברים של היתר המכסים ומסתירים אור ה'.

אך לאחר כריתת הערלה יש עוד בחינת פריעה, שהיא עור דק המכסה ועוטף. זו בחינת התאוות הגשמיות שמקליפת נוגה, לדברים המותרים, המכסות ומסתירות את אור ה'.

במילה גשמית, לאחר חיתוך הערלה יש שלב נוסף, פריעה, שבו מגלים קרום דק. בעבודה הרוחנית, הערלה היא הרע הגס, והקרום הדק הוא התאוות להנאות גשמיות מותרות. מקורה בקליפת נוגה, התחום הניטרלי שאפשר להעלותו לקדושה, אך גם הוא מכסה ומסתיר את אור ה'.

וכן אפי' בכדי שיתגלה עליו בחי' מרכבה פני אריה פני שור²³ כוי שהוא בחי' אהוי"ר טבעיים

וכך גם כדי שתתגלה עליו בחינת המרכבה — "פני אריה, פני שור" וכו', שהיא בחינת אהבה ויראה טבעיות

כך גם לגבי אהבה ויראה טבעיות של האדם לה', הנמשלות לפני האריה והשור שבמרכבת יחזקאל. גם כדי שרגשות אלו יתגלו יש להסיר תחילה דבר מה

הנה כתיב (יחזקאל א) וארא כוי ומתוכה כעין החשמל²⁴ כוי חש מל²⁵ ומתוכה דמות ד' חיות²⁶ כוי.

כתוב (יחזקאל א): "וארא" וכו', "ומתוכה כעין החשמל" וכו' — חש מל — "ומתוכה דמות ארבע חיות" וכו'

במראה יחזקאל מופיע החשמל לפני ארבע החיות שבמרכבה. את המילה חשמל דורשים כשתי מילים: "חש" ו"מל", כלומר שותק ומילה, או מדבר. זו מחיצה שיש לחתוך לפני שהחיות — כלומר האהבה והיראה — יכולות להופיע

והעצה היעוצה לזה הוא מה שאומרים ונפשי כעפר לכל תהי²⁷ כי פרעה אותיות העפ"ר²⁸ שעייז יוכל להיות בבחי' פרעה שיפרע ויגלה המכסה אשר עליו.

העצה לכך היא מה שאומרים: "ונפשי כעפר לכל תהיה", כי פרעה מורכב מאותן אותיות כמו העפר. כך אפשר להיות בבחינת פרעה, שיפרע ויגלה את הכיסוי שעליו.

התיקון הוא הענווה שאנו מבטאים בסוף תפילת העמידה: "ונפשי כעפר לכל תהיה". במילה פרעה מצויות אותן אותיות כמו במילה העפר, ומכאן שבהיעשותו כעפר האדם מגיע ל"פרעה" הקדוש ומגלה את מה שמסתיר את אור נשמתו.

וכמ"ש (במדבר ה) ופרע את ראש האשה. דכניי נקי אשה יראת²⁹ ה' וצריך לגלות אוצר של יראת שמים³⁰ עיי שמשים נפשו כעפר לכל.

וכמו שכתוב (במדבר ה): "ופרע את ראש האשה". כי כנסת ישראל נקראת "אשה יראת ה'", ויש לגלות את אוצר יראת שמים אותו שורש מופיע בדין התורה על הסוטה, שבו הכהן "פורע" את ראש האשה. עם ישראל נקרא "אשה יראת ה'", ורק באמצעות שפלות כעפר מתגלה אוצר יראת השמים הנסתר בנפש.

אותו שורש מופיע בדין התורה על הסוטה, שבו הכהן "פורע" את ראש האשה. עם ישראל נקרא "אשה יראת ה'", ורק באמצעות שפלות כעפר מתגלה אוצר יראת השמים הנסתר בנפש.

ועייז יקרע המסך שעליו שהוא נמשך מבחי' גסות הרוח שמחמת גסות רוחו שמחשיב אי"ע ליש ודבר בפ"ע הוא מתאוה תאוה וחפץ הוא שימלא רצונו דוקא.

ועל ידי כך ייקרע המסך שעליו. המסך נמשך מבחינת גסות הרוח: מתוך גסות רוחו, כשהוא מחשיב את עצמו ליש ולדבר בפני עצמו, הוא מתאוה תאוה וחפץ שרצונו יתמלא דווקא.

הענווה קורעת את המסך שעל הנפש, משום שמקורו של המסך הוא הגאווה. מי שרואה את עצמו כמציאות נפרדת ועצמאית מפתח תאוות ומתעקש שרצונו ייעשה; חשיבות עצמית זו היא הכיסוי.

וצריך הוא לבטש גסות רוחו ועד"ז הוא יסורי עוה"ז הבאים לאדם כי לא מחמת עונש אינו ראוי לישב בשלות עוה"ז שהרי מצינו בנבוכדנצר (סנהדרין צו. ע"ש ועי' ילקוט)³¹

עליו לבטש את גסות רוחו. ובדרך זו יש להבין את ייסורי העולם הזה הבאים על האדם: אין זה מפני עונש, כאילו אינו ראוי לשבת בשלוות העולם הזה; שהרי מצינו בנבוכדנצר (סנהדרין צו ע"א; עיין שם, וראה ילקוט)

לכן יש לכתוש את הגאווה. לאור זאת מסביר אדמו"ר הזקן את ייסורי העולם הזה. אין הם סימן לכך שהאדם אינו ראוי לנוחות כעונש; מה שמסופר בתלמוד על נבוכדנצר מראה כמה זוכה אפילו מעשה קטן של כבוד להי

בשביל שהלך ג' פסיעות לכבוד השי"ת פסקו לו מלוכה על כל העולם ולזרעו אחריו עד ג' דורות ואין לך אדם מישראל שלא כיבד המקום בכך³² וכל טוב עוה"ז כדאי הוא לו

שבגלל שהלך שלוש פסיעות לכבוד הקב"ה פסקו לו מלוכה על כל העולם, ולזרעו אחריו עד שלושה דורות; ואין לך אדם מישראל שלא כיבד את המקום בכך, וכל טוב העולם הזה ראוי לו

לפי התלמוד, נבוכדנצר זכה לשלוט בעולם במשך שלושה דורות משום שהלך כמה פסיעות לכבוד ה'. כל יהודי כיבד את ה' לפחות באותה מידה, ולכן כל טוב העולם הזה ראוי לו

אלא היסורים באים לבטש את האדם להכניעו ולהשפיל גסות רוחו וכמשארז"ל (ברכות ז) טובה מרדות³³ א' כו'

אלא היסורים באים לבטש את האדם, להכניעו ולהשפיל את גסות רוחו, וכמאמר חז"ל (ברכות ז): "טובה מרדות אחת" וכו'.

מטרת היסורים היא אפוא לשבור את גאוותו של האדם ולהשפילו. חז"ל אומרים שמרדות אחת בלב טובה ממלקיות רבות.

שכשעיניו רואות שיסורים באים עליו נשפל דעתו ונעשה נכנע והוא יקר בעיני ה' להיות עייז כחי התגלות בחי פרעה מן העפר.

שכאשר עיניו רואות שבאים עליו יסורים, דעתו נשפלת והוא נעשה נכנע; הוא יקר בעיני ה', ועל ידי כך מתגלה בחינת פרעה מן העפר.

כאשר אדם רואה שבאים עליו יסורים, הוא נעשה שפל ונכנע. ה' מחשיב את הענווה הזאת, משום שהיא מביאה לגילוי פרעה הקדוש מן העפר. השפלות מגלה את האור הנסתר של הנפש.

והנה בתורה יש בחי טנת"א³⁴ ובחי טעמים שבתורה שבע"פ³⁵ הוא כמ"ש (תהלים מב) ובלילה שירה עמי³⁶ שבחי השירה והטעמים שהם בחי הניגון הוא עמי.

והנה בתורה יש בחינת טעמים, נקודות, תגין ואותיות; ובחינת הטעמים שבתורה שבעל פה היא כמו שכתוב (תהלים מב): "ובלילה שירה עמי" — בחינת השירה והטעמים, שהם בחינת הניגון, היא "עמי".

אדמו"ר הזקן חוזר לארבעת מרכיבי התורה. הטעמים, סימני הנגינה של הפסוקים, מקבילים בתורה שבעל פה לשירת התורה, שעליה אומר הפסוק "ובלילה שירה עמי" שהיא נמצאת עם האדם.

וביאור הענין הוא כמ"ש (תהלים קיט) זמירות היו לי חקיקך בבית מגורי³⁷. ולהבין זה איך הם זמירות

ביאור הענין הוא כמו שכתוב (תהלים קיט): "זמירות היו לי חוקיך בבית מגורי". ויש להבין כיצד הם זמירות.

דוד המלך אמר שחוקי ה' היו לו לשירים בעת נדודיו. מכאן עולה השאלה כיצד אפשר לכנות חוקים ושירת הלכות בשם שירים.

וגם למה נענש דוד על שקרא לד"ת זמירות.^{38, 39} הנה אמרו (גיטין ז)⁴⁰ השכם והערב⁴¹ עליהם לבהמ"ד והם כלים מאליהן.

וגם, מדוע נענש דוד על שקרא לדברי תורה "זמירות"? והנה אמרו (גיטין ז): "השכם והערב עליהם לבית המדרש, והם כלים מאליהן".

התלמוד אומר שדוד נענש על שכינה את דברי התורה שירים, וגם זאת דורש הסבר. אדמו"ר הזקן מביא גם את עצת התלמוד למי שצר לו מאויבים: ללכת לבית המדרש מוקדם ולהישאר בו עד מאוחר, והם יכלו מאליהם.

והענין הוא דכתיב (תהלים מ) רבות עשית אתה ה' אלהי נפלאותיך ומחשבותיך אלינו אין ערוך אליך
אגידה ואדברה עצמו מספר^{42, 43, 44, 45, 46}:

העניין הוא כך: כתוב (תהלים מ): "רבות עשית אתה ה' אלקי, נפלאותיך ומחשבותיך אלינו, אין ערוך אליך; אגידה ואדברה, עצמו מספר".

המפתח לשתי השאלות הוא פסוק בתהילים: ה' עשה דברים רבים ונפלאים, ומחשבותיו ונפלאותיו מכוונות אלינו, ללא השוואה וללא שיעור. הפסקאות הבאות מסבירות את הפסוק מילה אחר מילה.

קטע 3 • 31-4

"רבות עשית אתה"

3 וביאור הכתוב רבות עשית. פי' רבות כל דבר שהוא רב ועצום דהיינו עולמות עליונים⁴⁷ הגדולות
ונוראות⁴⁸

וביאור הפסוק "רבות עשית": "רבות" פירושו כל דבר גדול ועצום, כלומר העולמות העליונים הגדולים והנוראים, אדמו"ר הזקן מתחיל לבאר את הפסוק מתהילים. "רבות" פירושו דברים גדולים ועצומים, ולכן הכוונה לעולמות הרוחניים הנשגבים.

עשית בבחי' עשיה גשמית שנשתלשלו מעילה לעלול במדרגות רבות ושונות כמו שאמר⁴⁹ בפסוק
אגידה ואדברה עצמו מספר⁵⁰ עד שנתהו בבחי' עשי' גשמית.

"עשית" — שהבאת אותם לבחינת עשייה גשמית; הם השתלשלו מעילה לעלול בדרגות רבות ושונות, כמו שנאמר בפסוק "אגידה ואדברה, עצמו מספר", עד שנעשו בבחינת עשייה גשמית.

"עשית" פירושו שהעולמות הגדולים הללו הורדו שלב אחר שלב, מעילה לעלול, עד שהגיעו למציאות גשמית — עשייה. דברי הפסוק "עצמו מספר" מתארים את ריבוי השלבים שעברו במהלך הירידה.

וכמ"ש (שם קלה) למה יאמרו איה⁵¹ אלקיהם⁵² שהוא בבחי' אי"ה. שהוא מובדל ומכוסה ורחוק מהם
כמ"ש רם על כו'.⁵³

וכמו שכתוב (שם קלה): "למה יאמרו גוים איה אלקיהם" — שהוא בבחינת "איה", נבדל, מכוסה ורחוק מהם, כמו שכתוב "רם עליו".

בעקבות הירידה הארוכה הזאת, ה' נראה נסתר ורחוק, עד שהעמים יכולים לשאול: "איה אלקיהם?" נדמה שהוא נשגב הרחק מעל העולם, נבדל ומכוסה.

ולא ידעו ולא יבינו כי כל אשר חפץ⁵⁴ ה' עשה שנשתלשל חפץ ה' כ"כ עד שהוא בעשיה גשמית וכ"כ למה כדי שיהיה הוי"ה אלהי אלוה שלי ע"י

והם אינם יודעים ואינם מבינים ש"כל אשר חפץ ה' עשה": חפץ ה' השתלשל עד למטה כל כך, עד שהוא נמצא בעשיה גשמית. ולשם מה? כדי שהוי"ה יהיה אלקי, אלקי שלי, על ידי

מה שאינם מבינים הוא שרצונו של ה' עצמו הביא את העולמות עד למציאות גשמית. תכלית הירידה הגדולה היא שהוי"ה האלקות שלמעלה מהעולם, יהיה "אלקי" — נוכח באופן אישי לכל אדם.

כי נפלאותיך ומחשבותיך אלינו כי אורייתא מחכמה נפקת^{55,56} פ"י עיקר התגלותה הוא מחכמה. אבל באמת הוא רצונו של מקום והוא ורצונו אחד.

"כי נפלאותיך ומחשבותיך אלינו"; שהרי "אורייתא מחכמה נפקת", כלומר עיקר התגלותה הוא מחכמה. אך באמת היא רצונו של מקום, והוא ורצונו אחד.

הדבר נעשה באמצעות התורה, שבה נפלאותיך ומחשבותיך של ה' מגיעות אלינו. התורה מתגלה מחכמה, החכמה האלקית, אך באמת היא רצונו של ה', ורצונו אחד עמו; לכן פוגשים בתורה את ה' עצמו.

4 וזהו נפלאותיך מה שהוא מופלא ומובדל ומכוסה שאין בו השגה כלל פלא עליון.⁵⁷ ומחשבותיך הוא בחי חכמה עילאה נמשך אלינו ע"י התורה. אין ערוך אליך אגידה ואדברה עצמו מספר⁵⁸.

וזהו "נפלאותיך" — מה שהוא נפלא, נבדל ומכוסה, ואין בו השגה כלל: פלא עליון. "ומחשבותיך" היא בחינת חכמה עילאה הנמשכת אלינו על ידי התורה. "אין ערוך אליך; אגידה ואדברה, עצמו מספר"

"נפלאותיך" מתייחס לפלא עליון, מדרגת אלקות נסתרת כל כך עד שאי אפשר להשיגה כלל. "ומחשבותיך" היא חכמה עילאה, החכמה האלקית המגיעה אלינו באמצעות התורה. שתייהן מכוונות "אלינו", אף שאין דבר היכול להשתוות לה' והמדרגות הן למעלה מכל מספר.

כי להיות השתלשלות וירידה גדולה כ"כ מבחי גבוה ונעלה מאד עד בחי מטה מאד⁵⁹ הוצרך להיות כמה מיני עולמות אין מספר מינים ממינים שונים

כדי שתהיה השתלשלות וירידה גדולה כל כך, מבחינה גבוהה ונעלית ביותר עד למטה ביותר, נדרשו מינים רבים של עולמות, שאין להם מספר, מינים שונים זה מזה,

כדי שהאלקות תרד מהמדרגה הגבוהה ביותר לנמוכה ביותר, היה עליה לעבור דרך מינים רבים מספור של עולמות. בכל מין יש סוגים רבים ושונים.

וכמ"ש (איוב כה) היש מספר לגדודיו⁶⁰ וכתוב (דניאל ז) אלף אלפין ישמשונה ורבו רבבן⁶¹ כו' והוא מספר גדוד והיכל אחד והיכלות אין מספר.

כמו שכתוב (איוב כה): "היש מספר לגדודיו", וכן כתוב (דניאל ז): "אלף אלפין ישמשונה ורבו רבבן" וכו'; וזהו מספרו של גדוד אחד והיכל אחד, ואילו ההיכלות אין מספר.

שני פסוקים מדגימים את מספרם העצום של הנבראים הרוחניים: גדודי ה' הם למעלה ממספר, ו"אלף אלפין" משמשים אותו. ובכל זאת, המספר העצום הזה מתייחס רק לגדוד אחד בהיכל אחד בעולמות הרוחניים; ההיכלות עצמם אין להם מספר.

ואעפ"כ כולם אין ערוך אליך שאפי' בחיי הגבוה מאד שהוא שרש התחלות התהוות מ"מ לגבי

—ואף על פי כן, "אין ערוך אליך": אפילו המדרגה הגבוהה ביותר, שהיא שורש ראשית ההתהוות, בכל זאת ביחס ל

למרות כל המדרגות הללו, אין להן ערך ביחס לה'. גם הגבוהה ביותר, שורש ראשית התהוות כל הנבראים, אינה יוצאת מן הכלל

מהותו ועצמותו ית' אין לו ערך כלל שאינו מערכו ולא ממהותו כלל מאחר שהוא בבחי' נברא או נאצל ויש לו התחלת גבול.

מהותו ועצמותו יתברך אין לה שום ערך כלל; היא אינה מאותו סוג ואינה ממהותו כלל, שהרי מדובר בדבר שנברא או נאצל, ויש לו תחילת גבול.

לעומת עצמותו של ה', אפילו המדרגה הגבוהה ביותר אינה קשורה אליו כלל, מפני שהיא נבראת או נאצלת, ולכן יש לה ראשית וגבול. כל דבר מוגבל שייך לסדר אחר מזה של אין סוף.

משא"כ בבורא ית' דכולא קמיה כלא ממש חשיב⁶² ואצלו נחשב הכל כאין בחי' הראשונה ובחי' אחרונה שבמדרגה תחתונה הכל שוה אצלו ואעפ"כ

אבל לא כן הבורא יתברך, שלפניו הכול נחשב כלא ממש; בעיניו הכול נחשב לאין, והמדרגה הראשונה והמדרגה האחרונה, שבמדרגה הנמוכה ביותר שוות לפניו. ואף על פי כן

לפני ה' הכול כלא ממש, ולכן המדרגה הגבוהה ביותר והמדרגה הנמוכה ביותר נחשבות בעיניו באותה מידה לאין. בעיניו אין הבדל בין העולם הנעלה ביותר לבין הדרגה הנמוכה ביותר.

להיות השתלשלות העולמות וירידת המדרגות הוצרך להיות מדרגות עצמו מספר שלא יבטלו העולמות ממציאותן וכל זה הוא בשביל שיהיה הוי"ה אלקי ונפלאותיך ומחשבותיך אלינו כנ"ל:

כדי שתהיה השתלשלות העולמות וירידת המדרגות, נדרשו מדרגות רבות "עצמו מספר", כדי שהעולמות לא יבטלו ממציאותם. כל זה הוא כדי שהוי"ה יהיה אלקי, וכדי ש"נפלאותיך ומחשבותיך אלינו", כנזכר לעיל

ובכל זאת, הירידה נזקקה לאינספור מדרגות ביניים כדי שהעולמות לא יבטלו באור ה' ויוכלו להתקיים. תכלית ההדרגה היא שהוי"ה יהיה "אלקי", ושנפלאותיו ומחשבותיו יגיעו אלינו באמצעות התורה.

דין אחד בתורה מקיים את כל העולמות

5 והנה קודם מ"ת היו עליונים ותחתונים ניזונים בחסדו של הקב"ה דהיינו שהיה מזון עולמות עליונים ותחתונים וחיותם נמשך ממקורם וראשיתם מלמעלה למטה בנדבה וחסד פשוט באתערותא דלעילא ללבד.

והנה קודם מתן תורה ניזונו העליונים והתחתונים מחסדו של הקב"ה; כלומר, מזונם וחיותם של העולמות העליונים והתחתונים נמשכו ממקורם וראשיתם, מלמעלה למטה, כמתנה וכחסד פשוט, באמצעות אתערותא דלעילא בלבד.

לפני מתן תורה בסיני קיבלו כל העולמות את חיותם כמתנה מה' בלבד, מלמעלה למטה. הדבר בא באמצעות אתערותא דלעילא בלבד, ולא בתגובה למשהו שנעשה למטה.

אבל אחר מ"ת הנה קיום חיות העולמות הוא ע"י מעשה התחתונים בתורה ומצות ממטה למעלה

אבל לאחר מתן תורה, קיום חיות העולמות נעשה באמצעות מעשי התחתונים בתורה ובמצוות, מלמטה למעלה.

מאז מתן תורה תלויה חיות העולמות במעשי האדם למטה, בתורה ובמצוות. מעשיו מעלים מלמטה למעלה את מה שמקיים את העולמות.

וכמו למשל ארץ הלזו הגשמית שמצמחת כל מיני תענוגים והם מזון האדם וקיום חיותו וגם כשאדם אוכל מבע"ח

והדבר דומה, למשל, לארץ הגשמית שלנו, המצמיחה כל מיני מעדנים, שהם מזונו של האדם וקיום חיותו; וגם כאשר אדם אוכל מבעלי חיים,

אדמו"ר הזקן מביא משל מן הטבע. הארץ הגשמית מגדלת סוגים שונים של מאכלים טעימים, המקיימים את חיי האדם; גם הבשר מקורו בסופו של דבר בארץ.

הנה עיקר גידולו וחיותו של הבע"ח ממה שאוכל מן הארץ נמצא שכל מזון וחיות האדם הוא ע"י בירור שנבחר הטוב הגנוז מן הארץ.

עיקר גידולם וחיותם של בעלי החיים באים ממה שהם אוכלים מן הארץ. נמצא שכל מזונו וחיותו של האדם באים באמצעות בירור, שבו נבחר הטוב הגנוז בארץ.

בעל חיים גדל וחי ממה שהוא אוכל מן הארץ. מכאן שכל מזונו של האדם בא בתהליך של בירור, שבו מוציאים את הטוב הגנוז בארץ.

כך עדי"מ הנה מזון עולמות עליונים הוא ממה שמקבלים חיותם מן התורה שבעוה"ז השפל. והנה כתיב (משלי ד')

כך, על דרך המשל, מזונם של העולמות העליונים בא מכך שהם מקבלים חיות מן התורה שבעולם הזה השפל. והנה כתוב (משלי ד):

בדומה לכך, העולמות העליונים ניזונים מן התורה הנלמדת בעולם הזה השפל. התורה שלמטה היא כמו הארץ, שממנה העולמות העליונים מקבלים את מזונם.

סלסלה ותרוממך⁶³ כאדם שמסלסל בשערו שיהיה כל נימא בפ"ע כך הוא בכל פרטי הלכות אין מספר שיהיה בזה הענין הדין כך ובזה הענין יהיה הדין כך נמשך מחכמה עילאה מבחי' נפלאותיך ומחשבותיך הנ"ל.

"סלסלה ותרוממך" — כמו אדם המסלסל בשערו, כך שכל שערה עומדת בפני עצמה. כך גם בכל פרטי ההלכות, שאין להם מספר: בדבר זה הדין כך, ובדבר אחר הדין כך. הדבר נמשך מחכמה עילאה, מבחינת "נפלאותיך ומחשבותיך" שנוכרה לעיל

הפסוק אומר "סלסלה", מלשון סלסול השיער, כך שכל שערה נבדלת. כך גם כל פרט בהלכה עומד בפני עצמו: "במקרה זה הדין כך, ובמקרה אחר כך". כל פרט נמשך מחכמה עילאה, מנפלאותיו וממחשבותיו של ה'

וז"ש דוד המלך ע"ה (תהלים צב) מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו⁶⁴ מחשבותיך פי' גדלו

— וזהו שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים צב): "מה גדלו מעשיך ה', מאד עמקו מחשבותיך". פירוש "גדלו"

אדמו"ר הזקן מפרש כעת פסוק נוסף: "מה גדלו מעשיך ה', מאד עמקו מחשבותיך". הוא פותח בשאלה מה פירושה של "גדולה" כשהיא נאמרת על ה'

ע"ד שארז"ל במקום שאתה מוצא גדולתו⁶⁵ שם אתה מוצא ענותנותו כי לא שייך לפניו ית' בחי' גדולה מאחר

הוא על דרך מאמר חז"ל: "במקום שאתה מוצא גדולתו, שם אתה מוצא ענותנותו". שהרי אין שייכת לפניו יתברך בחינת —גדולה, מאחר ש

חז"ל אומרים שבכל מקום שמוזכרת גדולת ה', מוזכרת גם ענותנותו. הסיבה היא שגדולה במובנה הרגיל אינה שייכת לה' כלל

כי גדול ה' ומהולל מאד⁶⁶ ולגדולתו אין חקר ואינו בבחי' ערך ומדה ומקום כלל שיפול עליו לשון גדול.

"גדול ה' ומהולל מאד ולגדולתו אין חקר", והוא אינו בגדר של ערך, מידה או מקום כלל, כך שלא שייך לומר עליו "גדול"

גדולת ה' אינה נתפסת; הוא למעלה מכל ערך, מידה או מקום. המילה "גדול" מניחה סולם מדידה, וה' אינו נמצא על שום סולם כזה

אלא לשון גדול' הוא ענותנותו שנתלבש בבחי' ומדת גדולה להתפשט ולהתלבש תוך עלמין להחיותם וזהו מה גדלו מעשיך ה'

אלא לשון "גדולה" היא ענותנותו, בכך שהתלבש בבחינת ובמידת גדולה, כדי להתפשט ולהתלבש בתוך העולמות ולהחיותם. וזהו "מה גדלו מעשיך ה'".

לכן מה שאנו מכנים "גדולת" ה' הוא למעשה ענותנותו: הוא משפיל את עצמו ומתלבש במידת הגדולה כדי להתפשט בעולמות ולהחיותם. "מה גדלו מעשיך" פירושו עד כמה ה' הצטמצם במעשיו

כי מה שנמשך ונתפשט למטה דרך פרטי הלכה אחת הוא מזון וקיום חיות כל העולמות עליונים ותחתונים וכל העולמות עליונים הם כלא ממש נגד מה שנמשך מפרטי הלכה אחת שהיא מקור חיותם וקיומם

כי מה שנמשך ומתפשט למטה דרך פרטי הלכה אחת הוא מזוןם וקיום חיותם של כל העולמות, העליונים והתחתונים; וכל העולמות העליונים הם כלא ממש ביחס למה שנמשך מפרטי הלכה אחת, שהיא מקור חיותם וקיומם.

האור הנמשך דרך פרטי הלכה אחת אפילו הוא מקיים את כל העולמות, העליונים והתחתונים. כל העולמות העליונים יחד הם כלא ממש לעומת המקור הכלול בהלכה אחת.

כי כל הלכה היא המשכת והתפשטות אור מרצון העליון ב"ה וחכמה עילאה שהן מקור החיות לכל העולמות

כי כל הלכה היא המשכה והתפשטות של אור מהרצון העליון ברוך הוא ומחכמה עילאה, שהם מקור החיות לכל העולמות.

זאת משום שכל הלכה בתורה היא המשכה של הרצון העליון ושל חכמה עילאה. שתי הבחינות הללו הן מקור החיות של כל עולם.

ואם כך הוא בענין גדולת מעשיו א"כ עאכ"כ מאד עמקו מחשבותיך שהיא בחינה למעלה מעלה מבחינת עולם אלא מקיף וסובב עליהם ואינו מתלבש בתוכם.

ואם כך הוא בענין גדולת מעשיו, על אחת כמה וכמה ש"מאד עמקו מחשבותיך" — בחינה הגבוהה לאין ערוך מבחינת העולמות; היא מקיפה וסובבת אותם ואינה מתלבשת בתוכם.

אם "גדולת" מעשי ה', כלומר חיותו את העולמות, גדולה כל כך, על אחת כמה וכמה ש"מאד עמקו מחשבותיך" מתייחס לדבר נעלה עוד יותר. זו מדרגה שאינה נכנסת כלל לעולמות, אלא מקיפה אותם מבחוץ.

ומזה יתבונן המשכיל להיות בתורת ה' חפצו להיות שש ועליו בה כמ"ש (משלי ח) וכל חפצים לא ישוו בה שאפ"י חפצים העליונים שהוא כענין שכתוב כל

מכאן יתבונן המשכיל לרצות בתורת ה', לשמוח ולעלות בה, כמו שכתוב (משלי ח): "וכל חפצים לא ישוו בה". גם החפצים העליונים — כמו שנאמר "כל

אדם מתבונן יגיע מכך לרצות בתורת ה' ולשמוח ולעלות בה. הפסוק אומר שאין דברי חפץ משתווים לתורה; אדמו"ר הזקן מחיל זאת אפילו על "חפציו" של ה', כלומר על העולמות העליונים.

אשר חפץ הוי"ה עשה בשמים ובארץ⁶⁷ ושמים הם העולמות העליונים ולא ישוו בה שכולם הם כלא ממש בערך הלכה אחת שהיא מבחי' נפלאותיך ומחשבותיך הנ"ל.⁶⁸

"אשר חפץ הוי' עשה בשמים ובארץ" — והשמים הם העולמות העליונים — "לא ישוו בה", שהרי כולם כלא ממש ביחס להלכה אחת, השייכת לבחינת "נפלאותיך ומחשבותיך" שנזכרה לעיל.

"כל אשר חפץ הוי' עשה בשמים", ולכן השמים, העולמות העליונים, הם בכלל חפצי ה'. ואף על פי כן אין הם משתווים להלכה אחת בתורה, מפני שהיא נובעת מנפלאותיו וממחשבותיו של ה'.

מדוע נענש דוד

6 וכמ"ש באדרא שההלכות הן בחיי הנימין ושערות של מעלה וכל⁶⁹ נימא להיט לעלמין סתימין כו'.

וכמו שכתוב באדרא שההלכות הן בחינת הנימין והשערות שלמעלה, ו"כל נימא להיט לעלמין סתימין" וכו'.

האדרא, חלק מן הזוהר, מתארת את הלכות התורה כ"שערות" של הפרצוף העליון. כל שעה מגיעה לעולמות נסתרים ונושאת חיות ממקור נעלה מאוד.

וכמ"ש בע"ח שכל הנימין ושערות הם מבירור רפ"ח ניצוצים כו' ותכלית הבירור הוא בעוה"ז כו'.⁷⁰

וכמו שכתוב בעץ חיים, שכל הנימין והשערות באים מבירור רפ"ח ניצוצין וכו', ותכלית הבירור היא בעולם הזה וכו'.

עץ חיים של האריז"ל מלמד שהשערות הללו באות מבירור רפ"ח הניצוצות שנפלו בשבירת הכלים. בירור זה מסתיים רק בעולם הזה, באמצעות תורה ומצוות.

וזהו זמירות היו לי חוקיך בבית מגורי שהיה שש ושמח בהם עד שהיו לו כמו זמירות ותענוגים אלא שנענש על שקראם זמירות.

וזהו "זמירות היו לי חוקיך בבית מגורי": הוא שמח ועלז בהם, עד שהיו לו כשירים וכמעדנים; אלא שנענש על שקרא להם זמירות.

כעת מתבאר הפסוק על דוד: חוקי התורה הסבו לו שמחה כה גדולה, עד שנדמו לו לשירים ולמעדנים. ואף על פי כן נענש על שכינה אותם שירים.

ולא על שלמד בענין זה אלא על ששיבחם⁷¹ בזו המעלה לחוד שהוא מקור וחיות כל העולמות.

לא על שלמד באופן זה נענש, אלא על ששיבח אותם במעלה זו בלבד — שהם מקורם וחיותם של כל העולמות.

דוד לא ננזף על שלמד תורה בשמחה. הוא ננזף על ששיבח את התורה רק במעלה זו, כמקור החיות לכל העולמות, כאילו זו מעלתה הגבוהה ביותר.

שבאמת הוא גבוה למעלה מעלה מבחי" קיום וחיות כל העולמות וכמ"ש (שם) ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום⁷² ופי' במדרש (ב"ר פ"א) אמון מופלא שהוא מבחי" פלא העליון⁷³ בחינת נפלאותיך ומחשבותיך.

שהרי באמת היא גבוהה לאין ערוך מקיום וחיות כל העולמות. כמו שכתוב (שם): "ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום", ופירושו במדרש (בראשית רבה, פרק א) ש"אמון" פירושו "מופלא", והוא מבחינת פלא עליון, בחינת "נפלאותיך ומחשבותיך".

באמת, התורה נעלית בהרבה גם מתפקידה לקיים ולהחיות את העולמות. התורה אומרת על עצמה שהייתה "אמון" אצל ה', והמדרש, כפי שהוא מובא כאן, מפרש "אמון" כ"מופלא" ומקשר זאת לפלא עליון, למדרגת נפלאותיו ומחשבותיו של ה'.

וזהו יום נגד ב' בחינות שהם נפלאותיך ומחשבותיך וזהו ואהיה שעשועים שהיא שעשועים של הקב"ה כביכול בכבודו ובעצמו ולמשל

וזהו "יום יום" כנגד שתי הבחינות, "נפלאותיך" ו"מחשבותיך". וזהו "ואהיה שעשועים" — שעשועיו של הקדוש ברוך הוא, כביכול, בכבודו ובעצמו. ולמשל,

"יום יום" הכפול שבפסוק מתייחס לשתי המדרגות: נפלאות ה' ומחשבותיו. "ואהיה שעשועים" פירושו שהתורה היא שעשועיו של ה' עצמו, כביכול, בעצמותו.

כמו שאדם משתעשע בחכמתו כשאומר דבר חכמה כן ויותר מכן לאין קץ ותכלית באלף אלפים הבדלות הקב"ה משתעשע בחכמתו העליונה שאינה יכולה להתלבש תוך עלמין⁷⁴ כלל אלא שדוד המלך ע"ה היה צריך לפי שעה.

כשם שאדם מתענג בחכמתו כשהוא אומר דבר חכמה, כך — ובאין־סוף ובאלפי אלפים הבדלות יותר מכך — הקדוש ברוך הוא משתעשע בחכמתו העליונה, שאינה יכולה להתלבש כלל בתוך העולמות. אך דוד המלך עליו השלום היה צריך זאת לפי שעה

כשם שאדם נהנה מחכמתו שלו כשהוא מביע רעיון חכם, כך ה' מתענג, לאין ערוך יותר, בחכמתו העליונה, הנעלית מכדי להיכנס לעולמות. אולם דוד נזקק באותה שעה לכוחה של התורה להחיות את העולמות

בבית מגורי שהיו שונאין לו ואין דינים נמתקין אלא בשרשן דהיינו בשרש התהוות העולמות כשנתהווה ונמשך מאין המוחלט להתענג ולשמוח בחלקו אשר הוא ממשיך בתורתו

"בבית מגורי" — כי שונאיו צרו לו, ואין הדינים נמתקים אלא בשורשם, כלומר בשורש התהוות העולמות, כאשר נבראו ונמשכו מאין המוחלט. לכן נצרך להתענג ולשמוח בחלקו, שהוא ממשיך בתורתו

דוד נדרף בידי שונאיו, וחז"ל מלמדים שדינים קשים מתמתקים רק בשורשם. שורש זה הוא מקור התהוות העולמות יש מאין, ולכן דוד נזקק לשמוח בחלק שבתורה שהוא ממשיך כדי להחיות את העולמות

לקיום וחיות העולמות שעייז ממילא יתבטלו כל המונעים מאחר שמקבלים חיותם ממנה והם בטלים לגבה וכשממשיך אורה למטה תפול עליהם אימתה ופחד⁷⁵ והיו כלא היו.

לקיום חיות העולמות, ועל ידי כך יתבטלו ממילא כל המונעים, שהרי הם מקבלים ממנה את חיותם ובטלים לעומתה. וכשהוא ממשיך את אורה למטה, תיפול עליהם אימתה ופחד, ויהיו כלא היו

מכיוון שכל הכוחות המתנגדים מקבלים את חיותם מן התורה, כשהאדם ממשיך את אורה הם מתבטלים לפניה מאליהם. "תיפול עליהם אימתה ופחד", והם נעשים כאילו לא היו

עצת חז"ל וחלומו של פרעה

7 וזו היא העצה שיעצו חז"ל השכם והערב עליהם⁷⁶ דהיינו שיהא בבחי' עליהם מעלה מעלה וגבוה מהם

, וזו העצה שנתנו חז"ל: "השכם והערב עליהם", כלומר, שיהיה בבחינת "עליהם" — למעלה מהם, גבוה מהם בהרבה,

אדמו"ר הזקן חוזר לעצת חז"ל ללכת מוקדם ולהישאר מאוחר בבית המדרש, ואז הם יכלו מאליהם. הוא מפרש "עליהם" כ"מעליהם": על האדם להגיע למדרגה גבוהה יותר מזו של מתנגדיו.

דהיינו בבחי' עסק התורה שהיא גבוה ונעלה מאד שהיא מקור חיותם. ולכן הם כלים ומתבטלין מאליהן וממילא נדחי.

כלומר, בבחינת לימוד התורה, שהיא גבוהה ונעלית מאוד ומקור החיות שלהם. לכן הם כלים ומתבטלים מאליהם, ונדחים ממילא.

המדרגה הגבוהה הזאת היא לימוד התורה, שכן התורה היא המקור שממנו שואבים חיות אפילו כוחות מנוגדים. כאשר האדם קשור למקורם, הם דועכים מאליהם, בלי מאבק.

והערב עליהם היינו בבחי' נפשי כעפר לכל תהי' לידום⁷⁷ וליסבול כנ"ל שיהיה כעפר וארץ שממנה יצא לחם וכל ההשפעות ממטה למעלה אחר מ"ת כנ"ל

ו"הערב עליהם" פירושו המדרגה של "נפשי כעפר לכל תהי'", לשתוק ולסבול, כפי שנוזכר לעיל; כלומר, להיות כעפר וכארץ שממנה יוצא לחם וכל ההשפעות מלמטה למעלה לאחר מתן תורה, כפי שנוזכר לעיל.

"הערב" הוא הדרך השנייה: ענווה, "נפשי כעפר לכל תהי'", לשתוק ולסבול עלבונות. כמו הארץ המצמיחה לחם, האדם העניו נעשה כקרקע שממנה עולות כל ההשפעות מלמטה למעלה מאז מתן תורה.

דהיינו כשנברר הטוב מן הרע וכו' ואזי ממילא יפול הרע ויבוטל כמ"ש (ישעיה מא) יהיו כאין ויאבדו אנשי ריבך⁷⁸ כי אין להם חיות עוד.

כלומר, כאשר הטוב מתברר מתוך הרע וכו', אז הרע נופל ומתבטל ממילא, כמו שנאמר (ישעיה מא): "יהיו כאין ויאבדו אנשי ריבך", כי אין להם עוד חיות.

זהו תהליך הבירור, ההפרדה בין הטוב לרע, ולאחר שהטוב יוצא מן הרע, הרע נופל מאליו. כפי שאומר ישעיהו, המתנגדים יהיו כאין, משום שלא נותרה להם חיות.

אבל באמת אין זו לכדה מעלת ושבח התורה כ"א כמ"ש ובלילה שירה עמי⁷⁹ שירו קרי דהיינו שעשועים של הקב"ה כמ"ש ואהיה אצלו כו' שעשועים⁸⁰ זה יהיה עמי וכמ"ש (תהלים קמט) ישמח ישראל⁸¹ בעושו.

אבל באמת, זו אינה המעלה והשבח היחידים של התורה, אלא כפי שנאמר: "ובלילה שירה עמי" — נאמר "שירה", כלומר, תענוגו של הקב"ה, כמו שנאמר: "ואהיה אצלו" וכו', "שעשועים"; שעשועים אלה יהיו "עמי". וכמו שנאמר (תהלים קמט): "ישמח ישראל בעושו".

אולם, הענקת חיות לעולמות והתגברות על מתנגדים אינן השבח האמיתי של התורה. הפסוק מכנה את התורה "שירה" של ה', את תענוגו שלו, והאדם יכול להשתתף בתענוג הזה, כפי שנאמר: "ישמח ישראל בעושו".

והנה ע"י בחי' שמחה ותענוג הזה בתורת ה' יסיר כל מונע מבית ומבחוץ ואין רע יורד מלמעלה⁸² כלל. והנה, באמצעות בחינת השמחה והתענוג הזאת בתורת ה', מסירים כל מונע מבית ומחוץ, ואין רע יורד מלמעלה כלל.

באמצעות השמחה והתענוג שבתורה מסירים כל מכשול, פנימי וחיצוני. מכיוון שאין רע יורד מלמעלה, אדם הקשור לתענוג הנעלה הזה מוגן מפגיעה.

משא"כ כשאין לו בחי' השעשועים הנ"ל⁸³ עליו נאמר ויהי מקץ שנתים ימים⁸⁴ פי' שבחי' שנתים ימים אבל כאשר אין לאדם בחינת השעשועים הנזכרת לעיל, עליו נאמר: "ויהי מקץ שנתים ימים". פירוש הדבר הוא שבחינת "שנתים ימים"

כעת מוסבר הפסוק הפותח את המאמר. כשאדם חסר את התענוג הזה שבתורה, חל עליו הביטוי "מקץ שנתים ימים"; "שנתים ימים" רומז ל"יום יום" שבפסוק על שעשועי התורה.

שהם בחי' יום יום בחי' השעשועים הנ"ל הם אצלו בקץ ותכלית⁸⁵ כלומר שאין לו בחי' הנ"ל בעסק התורה ואז ופרעה חולם.

שהיא בחינת "יום יום", בחינת השעשועים הנזכרת לעיל, מסתיימת אצלו ומגיעה לקצה; כלומר, אין לו את הבחינה הנזכרת לעיל בלימוד התורה. ואז "ופרעה חולם".

אצל אדם כזה תענוג ה"יום יום" הסתיים, כלומר, לימוד התורה שלו חסר את השמחה הזאת. ואז "ופרעה חולם": המילה "חולם" היא גם שמו של סימן הניקוד המופיע כנקודה מעל האותיות.

פי' אע"פ שיש לו בחי' פרעה שהוא בחי' התגלות אלקות ע"י התפלה אעפ"כ אינו בבחי' טעמים שהם בחי' הנגון ושעשועים הנ"ל כ"א בבחי' נקודה ברישי אתון

פירוש הדבר הוא שאף שיש לו בחינת פרעה, שהיא גילוי אלקות באמצעות התפילה, בכל זאת אין הדבר בבחינת הטעמים, שהם, בחינת הנגון והשעשועים הנזכרים לעיל, אלא רק בבחינת "נקודה בראשי אתון"

לאדם כזה עדיין יש "פרעה" — גילוי אלקות בתפילתו. אך חסרים בו הטעמים, הנגון והתענוג שבתורה; הוא דומה רק לחולם, נקודה מעל האותיות.

כי הנפש מלאה אותיות ואור ה' שמאיר בה הוא בחי' נקודה קטנה בראשו לכד שמתנוצץ בשכלו הארת והמשכת אלקות אבל אינה מלובשת בתוכו כ"א בבחי' מקיף עליו:

כי הנפש מלאה אותיות, ואור ה' המאיר בה הוא רק בבחינת נקודה קטנה בראשה: הארה והמשכה של אלקות מנצנצות בשכלו, אך אינן מתלבשות בתוכו, אלא הן בבחינת מקיף עליו.

הנפש מלאה "אותיות" — מחשבות וכוחות — ואור ה' נוגע בה רק כנקודה קטנה מעליה, כניצוץ בשכל. האור אינו נעשה חלק מן האדם, אלא מרחף מעליו מבחוץ, בבחינת מקיף.

קטע 7 • 81

הפרות וחוט של חסד

8 והנה עומד על היאור.⁸⁶ שממנו ג"כ נמשך בחי' המשכה לשבע פרות הטובות⁸⁷ שהם ז' מדות אהבה ויראה וכו'.

"והנה עומד על היאור". גם ממנו נמשכת השפעה לשבע הפרות הטובות, שהן שבע המדות — אהבה ויראה וכו'.

בחלומי פרעה עומד ליד היאור. היאור מייצג השפעה מלמעלה, המזינה גם את שבע הפרות הטובות, שהן שבע המדות, אהבה ויראה ושאר המדות.

הטבעי שיהיה אחר התפלה מחמת זה בסור מרע ועשה טוב.⁸⁸ אך אחר זה הנה שבע פרות אחרות⁸⁹ כו'.

הטבעיות, כדי שלאחר התפילה, בעקבות זאת, יעסוק בסור מרע ועשה טוב. אך לאחר מכן — "והנה שבע פרות אחרות" וכו'.

הרגשות הטבעיים האלה, שמתעוררים בזמן התפילה, מביאים את האדם לאחריה לסור מרע ולעשות טוב. אך לאחר מכן מופיעות שבע הפרות האחרות שבחלום.

ותאכלנה כו'⁹⁰ ולא נודע כו'.⁹¹ שבערך זמן רב אחר התפלה יוכל להתעורר מדות ותאוות גשמיות ומשכחות לגמרי את מדות הטובות אהוי"ר כו' שבשעת התפלה.

"ותאכלנה" וכו', "ולא נודע" וכו': שכן זמן רב לאחר התפילה עלולות להתעורר מדות ותאוות גשמיות, ולהשכיח לגמרי את המדות הטובות, אהבה ויראה וכו', שהיו לו בשעת התפילה.

בחלום הפרות הרעות אכלו את הטובות, ולא ניכר שאכלו אותן. כך גם, זמן מה לאחר התפילה עלולות להתעורר תאוות גשמיות ולמחוק את האהבה והיראה שהאדם חש בתפילתו.

משא"כ בבחי' הטעמים שהם בחי' שירה וזמרה הנ"ל. ע"ז אמרו (ע"ז ג) כל העוסק בתורה בלילה⁹² חוט של חסד נמשך עליו ביום.

אבל אין הדבר כך בבחינת הטעמים, שהם בחינת השירה והזמרה הנזכרות לעיל. על כך אמרו (עבודה זרה ג): "כל העוסק בתורה בלילה, חוט של חסד נמשך עליו ביום".

כך לא קורה בבחינת הטעמים, בשירת התורה. הגמרא אומרת שעל מי שעוסק בתורה בלילה נמשך ביום חוט של חסד.

שנאמר יומם יצוה⁹³ ה' חסדו⁹⁴ ובלילה שירה עמי שחוט של חסד ואהבה עליונה באה עליו מלמעלה אהבה חדשה יותר מכדי טבעו של נפש אלקות לדבקה

כמו שנאמר: "יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי". כלומר, חוט של חסד ואהבה עליונה בא עליו מלמעלה — אהבה חדשה, שהיא למעלה מטבעה של הנפש האלקית, להידבק

הגמרא מבססת זאת על הפסוק "יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי". "חוט החסד" הזה הוא אהבה חדשה ונעלית שבאה מלמעלה, גדולה מן האהבה הטבעית של הנפש האלקית.

בו ית' בחי' אהבה בתענוגים ומשם נמשך יאור והמשכה לבחי' נקודה ברישי אתוון שהיאור הוא עומד על החולם וממשיך עליו הארה רבה ועצומה שלא יהיו פרות הרעות כלל כי אין רע יורד מלמעלה כו':

בו יתברך, בחינת אהבה בתענוגים; ומשם נמשך יאור והשפעה לבחינת "נקודה בראשי אתוון", שכן היאור עומד על החולם וממשיך עליו הארה רבה ועצומה, כדי שלא יהיו כלל פרות רעות, כי אין רע יורד מלמעלה וכו'.

זוהי אהבה בתענוגים, המזינה את ה"יאור" הזורם אל הנקודה שמעל האותיות — ניצוץ האלקות שבשכל. היאור עומד מעל החולם ומעניק לו כוח רב, כך שהפרות הרעות אינן יכולות להתעורר כלל, שכן אין רע יורד מלמעלה.

בעבודה

עשה את עצמך "כעפר לכל": שפלות, ואפילו ההכנעה שבאה בעקבות ייסורים, מגלות את האור הנסתר שבנשמה. למד תורה לא רק כמקור לחיים ולהגנה, אלא מתוך שמחה בה כתענוג של ה' עצמו; שמחה זו ממשיכה מלמעלה אהבה השומרת על אהבה ויראה שבתפילה לכל ייאללו בתאוות היום.

שאלות לשיחה

1. כיצד משחק האותיות בין פרעה לעפר קושר בין שפלות לבין גילוי אלקות נסתרת.
2. לפי המאמר, אם הייסורים אינם עונש, מהי מטרתם?
3. מדוע דין אחד בתורה גדול מכל העולמות העליונים, ומה נעלה עוד יותר ממנו?
4. מה בדיוק היה חסר בכך שדוד קרא לתורה "זמירות", ומדוע נזקק לשבח הזה באותה שעה?
5. מה ההבדל בין האהבה והיראה המתעוררות בתפילה לבין "חוט של חסד" הנמשך בזכות זמרת התורה?

הערות

פסקה 1

1 ויהי מקץ

ההערה מפנה את הקורא להערות המקור של הרבי, המודפסות קודם לכן בכרך, לעיון במקורות נוספים למאמר זה.

הערת קה"ת

ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. הגהות באוה"ת כרך ה תתקעג, ב. קיצורים בכרך ו תתש, א (ושם מציין שהמאמר זה משנת תקנ"ח. וראה בסו"ס מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תר"ז). ראה פלח הרמון פרשתנו קה, א.

2 ויהי מקץ

סיפור חלומו של פרעה, שנתיים לאחר שיוסף נאסר. המאמר כולו קורא את הפסוק כתיאור של עבודת הנפש.

בראשית מ"א:1:Genesis 41:

וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנַתִּים יָמִים וַפְרָעָה חֹלֵם וְהִנֵּה עֹמֵד עַל־הַיָּאָר:

And it came to pass at the end of two full years, that Pharaoh dreamed: and, behold, he stood by the river.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית מא, א.

3 הפסוק מתאר את מנהג הגאולה וההחלפה שנהג בעבר בישראל. אדמו"ר

רו"ת ד"ר: Ruth 4:

וְזֹאת לְפָנֶיךָ יִשְׂרָאֵל עַל־הַגָּאֻלָּה וְעַל־הַתְּמוּנָה לְקַיֵּם כְּלִי־דָבָר שֶׁלָּךְ אִישׁ נִעְלָו וְנָתַן לְרַעְהוּ וְזֹאת הַתְּעוּדָה בְּיִשְׂרָאֵל:

Now this was the custom in former time in Israel concerning redeeming and concerning exchanging, to confirm all things: a man drew off his shoe, and gave it to his neighbour; and this was the attestation in Israel.—

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

4 ואין זאת אלא תורה

התלמוד מפרש את המילה "זאת" ב"זאת התורה" כהתייחסות לתורה עצמה. אדמו"ר הזקן נעזר בכך כדי לזהות את ה"זאת" שבישראל עם התורה החיה בכל נפש.

עבודה זרה ב' ב'ו-7:Avodah Zarah 2b:6-7

כלום יש בכם מגיד זאת? שְׁנָאֵמַר: "מִי בָכֶם יְגִיד זֹאת", וְאֵין "זֹאת" אֶלָּא תוֹרָה, שְׁנָאֵמַר: "וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׁם מֹשֶׁה". מִיָּד יֵצְאוּ בְּפָחֵי נֶפֶשׁ. יֵצְאוּ מִלְכוּת רומי, וְנִכְנְסָה מִלְכוּת פָּרַס אֲחֵרֶיהָ. מֵאִי טַעְמָא? דְּהָא חֲשִׁיקָא בְּתֵרָה. וּמַגְלִין? דְּכֵתִיב: "וְאָרֹר חֵינוֹא אֲחֵרֵי תִנְיָנָא דְּמִנְא דְּלִבִּי", וְתִנְיָ רַב יוֹסֵף: אֵלּוּ פְּרָסִיִּים, שְׂאוּכְלִין וְשׁוֹתִין כְּדוֹב, וּמְסוּרְבְּלִין [בְּשָׂר] כְּדוֹב, וּמַגְדְּלִין שְׂעָר כְּדוֹב, וְאֵין לָהֶם מְנוּחָה כְּדוֹב.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Zohar III, 81b פא, זח"ג

הערת קה"ת

ע"ז ב, ב. זח"ג פא, ב. ראה אגה"ק סי' ז. בלקו"ת נצבים מו, א מציין לכאן ולכמה מקומות בענין פנימיות וחיצוניות.

5 שקוב"ה סתים וגליא

הזוהר מלמד ששלושה קשורים זה בזה — הקדוש ברוך הוא, התורה וישראל — ושכל אחד מהם יש נסתר וגלוי. אדמו"ר הזקן מחיל זאת על הפנימיות והחיצוניות של הנפש.

זח"ג עג, Zohar III, 73a

זח"ב רכו, Zohar II, 227b

הערת קה"ת

זח"ג עג, א. זח"ב רכו, ב. ובכ"מ. ראה לקו"ת פנחס עה, ד. תבא מב, א. נצבים מט, ב. ר"ה סב, ד. תו"ח בראשית ה, א.

6 שו"ה סתים — מושג ונראה לעין

בכתב היד נוסף שהמדרגה הנסתרית אינה נתפסת ואינה נראית לעיני בשר, ושאר אדם שאין בו מדרגה פנימית זו, שאינה נתפסת או נראית.

הערת קה"ת

בכרך 633 נוסף: מושג ונראה לעיני בשר ואין לך אדם שאין לו בחי' זו בחי' פנימיות שאינו מושג ונראה: לעין.

7 שו"ה לעין — אהוי"ר כו'

בכתב היד נוסף ששתי המדרגות הללו, הנסתרית והגלויה שבנפש, נקראות ישראל ויעקב.

הערת קה"ת

בכרך 633 נוסף: וב' בחי' אלו הם הנק' ישראל ויעקב הלכך: כמו.

8 טנת"א בתורה

אור התורה דן בארבעת מרכיבי התורה — טעמים, נקודות, תגין ואותיות — שפסקה זו מציגה.

הערת קה"ת

פרדס שער האותיות פ"ג. ושער הנקודות פ"ו, ושער הטעמים פ"ה. ראה אוה"ת וארא כרך ז ע' ב'תקנח, וע' ב'תקעב.

9 טנת"א . . בנפש האלקית

ההערה אומרת שההקבלה בין טעמים, נקודות, תגין ואותיות לבין מדרגות הנפש האלקית מוסברת שם.

הערת קה"ת

נתבאר באוה"ת שה"ש ע' תשלה ואילך. ראה לקו"ת ברכה צד, א.

10 ולכן כמו שיש טנת"א . . כדלקמן

בכתב היד המשפט המשווה בין ארבעת מרכיבי התורה למדרגות הנפש מופיע בסוגריים, כהערת אגב.

הערת קה"ת

בכרך 1824 בא בסוגריים (#).

פסקה 2

11 כמ"ש בזהר ויגש

ההערה מצטטת את פירוש המאמר לזוהר: באמצעות המשכת כתר (פרעה), גם האורות הגלויים שבסדר ההשתלשלות נחשפים מעבר לכל הגבלה.

הערת קה"ת

רי, א. וראה בד"ה ודוד עבדי תשליב [סה"מ מלוקט ו ע' עט]: "ויש לומר שפירוש הוא שע"י המשכת הכתר (פרעה), גם בגילויים (נהורין) ההשתלשלות הם באופן דאדאפריעו למעלה מהגבלה, ע"ש.

ולזכרון בין עיניך

פסוק התפילין, "לזכרון בין עיניך". הוא מזהה את המדרגה הנסתר עם הזיכרון, היפוכה של שכחת ה' אצל פרעה התחתון.

שמות י"ג:ט"ז Exodus 13:9

וְהָיָה לָךְ לְאוֹת עַל־יָדְךָ וְלִזְכוֹרָן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת ה' בְּפִיךָ כִּי בְּיָד תִּזְקֶה הוֹצֵאָהּ מִמִּצְרַיִם:

And it shall be for a sign unto thee upon thy hand, and for a memorial between thine eyes, that the law of the L-RD may be in thy mouth; for with a strong hand hath the L-RD brought thee out of Egypt.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות יג, ט.

מי יעלה לנו השמימה

משה אומר שהתורה אינה בשמים, ושאלו לומר "מי יעלה לנו השמימה". אדמו"ר חזק דורש את ראשי התיבות ואת סופי התיבות כמילה והוי

דברים ל':י"ב Deuteronomy 30:12

לֹא בַשָּׁמַיִם הוּא לֵאמֹר מִי יַעֲלֶה־לָנוּ הַשָּׁמַיִמָה וְיִקְחֶנָּה לָנוּ וְנִשְׁמַעְנָה אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה:

It is not in heaven, that thou shouldest say: 'Who shall go up for us to heaven, and bring it unto us, and make us to hear it, that we may do it?'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מי יעלה לנו השמימה ר"ת מילה וס"ת הוי

הקטע מסביר שהערלה היא קליפת נוגה, המפרידה בין הקדושה לקליפות הטמאות, ושסילוקה מאפשר לגלות את הברית למטה כפי שהיא למעלה. בכך הוא מעמיק את פירוש המילה כאן כהסרת מה שמסתיר את האלקות

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה בתחלתה. תי כב. תי ע (קלא, א). ראה לעיל יג, ב.

מי יעלה לנו השמימה ר"ת מילה וס"ת הוי"ה

תיקוני זוהר מציין שראשי התיבות של הפסוק יוצרים "מילה" וסופי התיבות יוצרים את שם הוי". מכאן מסיק אדמו"ר חזק שמילה קודמת להתגלות האלקות

תקוני זוהר קל"א א:א:131a Tikkunei Zohar

... כַּל מְלָאכִי חֲבֵלָה וּמִקְטָרְגִּין דְּלֹא יִקְרְבוּ לְגַבְיָהּ בְּגִין דְּשָׂמָא דִּיהוּ"ה שְׂרִיָּא עֲלֶיהָ דְּתַשְׁכַּח לָקָה בְּאֵלֵינוּ תִּיבִין מִי יַעֲלֶה לָנוּ הַשָּׁמַיִם ה, רִאשִׁי תִיבּוֹת מִי"ל"ה, וְסוֹפֵי תִיבּוֹת יְהוּ"ה, בְּשִׁמְיָה סְלִיק לְעִילָא נִשְׁמַתִּיהָ, וּבְהִיא וּמָנָא יִתְקַיֵּים בָּקָה (שם כח ז) וְרָאוּ כָל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם יְהוּ"ה נִקְרָא עֲלֶיהָ וְיִרְאוּ מִמֶּךָ, וּכְמָא דִּיהוּ"ה מְקַבֵּל עֲלֶיהָ כָּל פְּקוּדֵין דְּעֵשָׂה, בְּדַחֲלוֹ וּרְחִימוֹ, הֵכִי אֲמַלִּיכִין לָקָה לְעִילָא תִּיִּילִין וּמִשְׁרִיָּין, עַל אֵלֵין עֲלִמִּין דְּתַקִּין לָקָה קוּדְשָׁא בְּרִיָּה הוּא ...

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

אני ה' לא שניתי

"אני ה' לא שניתי". אדמו"ר חזק מציג זאת כתוכנה של התבוננות עמוקה בעצמות ה' שאינה משתנה

מלאכי ג':ו Malachi 3:6

כִּי אֲנִי ה' לֹא שָׁנִיתִי וְאַתֶּם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֹא כִלִיתֶם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not consumed.

כמ"ש זוהר ויגש דאתפריעו ואתגלו נהורין

זוהר על ויגש קושר את השם פרעה לאורות שנחשפים ומתגלים. אדמו"ר חזק נעזר בכך כדי לדבר על פרעה קדוש בנפש

ספר זוהר, ויגש י"ז:ט"א-י"א:ק"ה Zohar, Vayigash 10:99-11:108

לא ידעתי את הוי

פרעה עונה למשה: "מי ה' אשר אשמע בקולו? לא ידעתי את ה'". כאן הוא מסמל שכחה של ה', את הירידה הנמוכה ביותר של העולם הגלוי

שמות ה':כ"ב Exodus 5:2

וַיֹּאמֶר פְּרַעֲה מִי ה' אֲשֶׁר אֲשַׁמַּע בְּקוֹלוֹ לְשַׁלַּח אֶת־יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַעְתִּי אֹת־ה' וְגַם אֶת־יִשְׂרָאֵל לֹא אֲשַׁלַּח:

And Pharaoh said: 'Who is the L-RD, that I should hearken unto His voice to let Israel go? I know not the L-RD, and moreover I will not let Israel go.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ה, ב.

רגלי יורדות מות

נאמר על האשה הזרה, שרגליה יורדות למוות. הדבר מדגים כיצד המשכה נמוכה ביותר של מדרגה מזינה את המתנגד לקדושה

משלי ה':ה' Proverbs 5:5

רַגְלֶיהָ יֵרְדוּת מוֹת שְׁאוֹל צִדְדֶיהָ יִתְמָכוּ:

Her feet go down to death; Her steps take hold on the nether-world;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ה, ה.

בסמיו מן העין . . הברכה מצויה

התלמוד מלמד שהברכה שורה רק בדבר הסמיו מן העין. אדמו"ר חזק מחיל זאת על העולם הנסתר, הנמשך ממקור הברכה

תענית ח' ב:י"ג-י"ד Taanit 8b:13-14

וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: אֵין הַבְּרָכָה מְצוּיָה אֱלָא בְּדָבָר הַסְּמִי מִן הָעֵין, שְׁנַאֲמַר: "יְצוּ ה' אֱתָהּ אֶת הַבְּרָכָה בְּאַסְמִיָּה". תָּנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל: אֵין הַבְּרָכָה מְצוּיָה אֱלָא בְּדָבָר שְׁאֵין הָעֵין שׁוֹלֶטֶת בוֹ, שְׁנַאֲמַר: "יְצוּ ה' אֱתָהּ אֶת הַבְּרָכָה בְּאַסְמִיָּה". תָּנּוּ רַבִּנּוּ: הַנִּכְנָס לְמוֹד אֶת גִּרְנוֹ, אוֹמַר: "הֵי ה' רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ שֶׁתִּשְׁלַח בְּרָכָה בְּמַעֲשֶׂה יְדֵינוּ". הַתְּחִיל לְמוֹד, אוֹמַר: "בְּרוּךְ הַשּׁוֹלֵחַ בְּרָכָה בְּכַרִּי הַזֶּה". מִדָּד וְאַחֵר כֶּה בִּירָה — הָרִי זוֹ תַּפְּלַת שְׁוֹא, לְפִי שְׁאֵין הַבְּרָכָה ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

בבא מציעא מ"ב א:ד'-ה' Bava Metzia 42a:4-5

וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: אֵין הַבְּרָכָה מְצוּיָה אֱלָא בְּדָבָר הַסְּמִי מִן הָעֵין, שְׁנַאֲמַר: "יְצוּ ה' אֱתָהּ אֶת הַבְּרָכָה בְּאַסְמִיָּה". תָּנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל: אֵין הַבְּרָכָה מְצוּיָה אֱלָא בְּדָבָר שְׁאֵין הָעֵין שׁוֹלֶטֶת בוֹ, שְׁנַאֲמַר: "יְצוּ ה' אֱתָהּ אֶת הַבְּרָכָה בְּאַסְמִיָּה". תָּנּוּ רַבִּנּוּ: הַהוֹלֵךְ לְמוֹד אֶת גִּרְנוֹ, אוֹמַר: "הֵי ה' רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ שֶׁתִּשְׁלַח בְּרָכָה בְּמַעֲשֶׂה יְדֵינוּ". הַתְּחִיל לְמוֹד, אוֹמַר: "בְּרוּךְ הַשּׁוֹלֵחַ בְּרָכָה בְּכַרִּי הַזֶּה". מִדָּד וְאַחֵר כֶּה בִּירָה — הָרִי זוֹ תַּפְּלַת שְׁוֹא, לְפִי שְׁאֵין הַבְּרָכָה ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה תענית ה, ב. ב"מ מב, א.

ומתוכה דמות ד' חיות

מתוך הענן נראה דמות ארבע חיות. הן מתגלות רק לאחר הופעת החשמל

יחזקאל א':ה'5:1 Ezekiel

ומתוכה דמות ארבע חיות וזה מראיהן דמות אדם להנה:

And out of the midst thereof came the likeness of four living creatures. And this was their appearance: they had the likeness of a man.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ונפשי כעפר לכל תהי

תפילת מר בן רבינא, הנאמרת בסוף תפילת העמידה: "ונפשי כעפר לכל תהיה". זו עזת הענווה המגלה את הנפש

ברכות י"ז א"ד:4 Berakhot 17a

מר בריה דרבינא כי הוה מסיים צלותיה אמר הכי: "אלהי, נצור לשוני מרע וּשְׁפָתַי מִדִּבֶּר מְרֵמָה, וְלִמְקַלְלֵי נַפְשִׁי תְדוּם, וְנַפְשִׁי כְעָפָר לְכָל תַּהֲוָה. פֶּתַח לִבִּי בְּתוֹרַתְךָ, וּבְמִצְוֹתֶיךָ תִּרְדּוּף נַפְשִׁי. וְתַצִּילֵנִי מִפְּנֵעַ רָע, מִיָּצָר הָרָע, וּמֵאִשָּׁה רָעָה, וּמִכָּל רָעוֹת הַמִּתְרַגְּשׁוֹת לְבָא בְּעוֹלָם. וְכָל הַחוֹשְׁבִּים עָלַי רָעָה מִהֲרָה הִפֵּר עֲצָתָם וְקִלְקַל מַחֲשַׁבוֹתָם. יִהְיֶה לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהִגִּיוֹן לִבִּי לִפְנֵיךָ ה' צוּרִי וְגֹאֲלִי."

Mar b. Kabina used to add at the conclusion of his prayer : O my G-d ! (Guard my tongue from evil and my lips from speaking guile ; and to such as curse me let my soul be dumb, yea, let my soul be unto all as the dust. Open my heart to Thy Torah, and let my soul pursue Thy commandments. And do Thou deliver me from mishap, from the evil impulse, and from an evil woman and all evil which breaks forth to come upon the world. ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

סיום תפילת שמו"ע. ברכות יז, א.

פרעה אותיות העפ"ר

ההערה מפנה לערך "פרעה" באנציקלופדיה הקבלית, העוסק במשחק האותיות של פרעה והעפר

הערת קה"ת

ערכי הכינויים לבסה"ד ערך פרעה. וראה תו"ח כאן ריט, ב: "והוא שע"י עוצם השפלות כעפר לכל נגלה אוצר של יראת שמים הפנימי שמפני זה נקי כנ"י בשם אשה יראת ה'".

אשה יראת ה'

"אשת חיל מי ימצא... אשה יראת ה' היא תתהלל". כנסת ישראל היא האשה הזאת, ואוצרה הוא יראת שמים

משלי ל"א:30 Proverbs 31:30

שְׁקֵר חֲסוֹ וְהַקֵּל תִּיפִי אִשָּׁה יִרְאֵת־ה' היא תתהלל:

Grace is deceitful, and beauty is vain; But a woman that feareth the L-RD, she shall be praised.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי לא, ל.

אוצר של יראת שמים

התלמוד אומר שאוצר יחיד יש לה בבית גנזיו — אוצר של יראת שמים. כאן

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

עונותיכם מבדילים

"עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם". הפסוק מתאר מחיצה שיש להסיר.

ישעיהו נ"ט:ב'2:59 Isaiah

כי אִם־עוֹנֹתֵיכֶם הָיוּ מִבְּדִילִים בֵּינְכֶם לְבִין אֱלֹהִיכֶם וְחַטֹּאוֹתֵיכֶם הִסְתִּירוּ פָנִים מִכֶּם מִשְׁמוֹעַ:

But your iniquities have separated Between you and your G-d, And your sins have hid His face from you, That He will not hear.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ומלתם את ערלת לבבכם

הציורי למול את הלב. זהו המקביל הפנימי למילה גשמית, הסרת מה שחוסם את גילוי האלקות

דברים י"ז:16:10 Deuteronomy

וּמַלְתֶּם אֶת עֶרְלַת לִבְכֶּם וְעָרְפְּכֶם לֹא תִקְשׁוּ עוֹד:

Circumcise therefore the foreskin of your heart, and be no more stiffnecked.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים י, טז.

פני אריה פני שור

יחזקאל מתאר את פני החיות שבמרכבה, ובהם אריה ושור. אדמו"ר הזקן מזהה אותם עם אהבה ויראה טבעיות

יחזקאל א':10:1 Ezekiel

וְדִמוֹת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם וּפְנֵי אֲרִיָּה אֶל־יְמִינִי לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי־שׁוֹר מִהַשְׂמֹאל לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי־נֶשֶׁךְ לְאַרְבַּעַתָּם:

As for the likeness of their faces, they had the face of a man; and they four had the face of a lion on the right side; and they four had the face of an ox on the left side; they four had also the face of an eagle.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

יחזקאל רואה רוח סערה וענן, ומתוך הענן משהו הדומה לחשמל. הדבר מראה על מחיצה הקודמת להופעת החיות

יחזקאל א':ד'4 Ezekiel

וְאֶרָא וְהִנֵּה רוּחַ סְעָרָה בָּאָה מִן־הַצָּפוֹן עָנָן גָּדוֹל וְאֵשׁ מִתְּלַחֶתֶת וְנִגְהָלָו סָבִיב וּמִתּוֹכָהּ קָעִין הַחֲשָׁמַל מִתּוֹךְ הָאֵשׁ:

And I looked, and, behold, a stormy wind came out of the north, a great cloud, with a fire flashing up, so that a brightness was round about it; and out of the midst thereof as the colour of electrum, out of the midst of the fire.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

חשמל כוי חש מל

שם מוסבר שהחשמל הוא המסך (פרסא), שמקורו בחיצוניות הבינה והוא מקיף את מה שבתוכו, ודרכו נמשך האור הפנימי. הדבר מסביר מדוע יש לעבור דרך החשמל לפני שהחיות מופיעות

הערת קה"ת

ראה לעיל יב, ד.

ראה באוה"ת שמות שם ע' ב'תקעב. פ' וזאת הברכה ע' א'תתנח.

- 36 י"ומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי". אדמו"ר חזקן מזהה את השירה עם הטעמים, מנגינת התורה

תהילים מ"ב:ט:9 Psalms 42:9

יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי תפלה לאל חי:

By day the L-RD will command His lovingkindness, and in the night His song shall be with me, even a prayer unto the G-d of my life.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 37 דוד אומר שחוקי ה' היו לו לשירים בבית נדודיו. המאמר שואל כיצד יכולים חוקים להיות שירים

תהילים קי"ט:54 Psalms 119:54

זמרות היו לי חקיה בבית מגורי:

Thy statutes have been my songs in the house of my pilgrimage.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 38 למה נענש דוד על שקרא לד"ת זמירות

קונטרס אחרון של התניא דן בשאלה מדוע נענש דוד על שכינה את דברי התורה שירים — אותה שאלה שמעלה כאן המאמר

סוטה ל"ד Sotah 34a

הערת קה"ת

סוטה לד, א. וראה קו"א לתניא ד"ה דוד זמירות כו'. ובלקוט פ"י ומ"מ לשם.

- 39 למה נענש דוד על שקרא לד"ת זמירות

התלמוד אומר שדוד נענש על שכינה את דברי התורה "זמירות". המאמר יסביר מה היה חסר בשבח הזה

סוטה ל"ה א:כ"א-כ"ב Sotah 35a:21-22

דרש רבא: מפני מה נענש דוד — מפני שקרא לדברי תורה "זמירות", שנאמר: "זמרות היו לי חקיה בבית מגורי". אמר לו הקדוש ברוך הוא: דברי תורה שכתוב בהן "התעורר עיניך בו ואיננו", אתה קורא אותן זמירות! הריני מקשילך בדבר שאפילו תינזקוהו של בית רבן יודעין אותו, דכתיב: "ולבני קהת לא נתן כי עבדת הקדש וגו'", ואיהו אתייה בעגלתא.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

- 40 גיטין ז

ההערה מפנה להערת שוליים במאמר זה, הדנה בעצת התלמוד בגיטין ללכת מוקדם ומאוחר לבית המדרש

הערת קה"ת

ע"א, וראה ד"ה הוי' לי בעוזרי תשי"ז (סה"מ מלוקט-ב ע' נו) הערה 19.

- 41 עצה למי שצר לו מאויבים: ללכת מוקדם ומאוחר לבית המדרש, והם יכלו מאליהם. בהמשך המאמר מוסבר כיצד לימוד התורה מבטל את המתנגדים

גיטין ז א:7 Gittin 7a:7

שליח לקה: קא מצערי לי טובא, ולא מצניא דאיכוסן בהו. שליח לקה: "דום לה" והתחולל לוי" — דום לה, והוא יפילם לה חללים חללים; השפם והעצר עליהו לבית המדרש, והו פליז מאיליהו. הדבר יצא מפי רבי אלעזר, ונתנהו לגביא בקולר.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

האוצר חבוי בנפש ומתגלה כאמצעות ענווה

ברכות ל"ג ב:24 Berakhot 33b:24

אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא? והאמר רבי חנינא משום רבי שמעון בן יוחי: אין לו להקדוש ברוך הוא בבית גגויו אלא אוצר של יראת שמים, שנאמר "יראת ה' היא אוצרו".

Is, then, the fear of Heaven a small thing? Lo, R. Hannina has said in the name of R. Simeon b. Johai : The Holy One, blessed be He, has in His treasury nothing but the store of heavenly fear; as it is said, "And the fear of the L-rd which is His treasure" (Is. xxxiii. 6) !

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות לג, ב.

- 31 ועי' ילקוט

ההערה מפנה לשיחה של הרבי הקשורה לסיפור שכתב נבוכדנצר

הערת קה"ת

שמעוני, מלכים רמז רמד. וראה לקו"ש חט"ו ע' 279.

- 32 ואין לך אדם מישאל שלא כיבד המקום בכך

ההערה מפנה לאגרת הרמב"ם על השמד כמשל מקביל לטענה שכל יהודי כיבד את ה' לכל הפחות כך

הערת קה"ת

ראה אגרת השמד להרמב"ם פ"ג.

- 33 "מרדות אחת בלבו של אדם טובה לו יותר מכמה מלקויות". הדבר תומך ברעיון שהייסורים באים להשפיל את האדם מכפנים

ברכות ז' א:כ"ב Berakhot 7a:22

ואמר רבי יוחנן משום רבי יוסי: טובה מרדות אחת בלבו של אדם יותר מכמה מלקויות. שנאמר: "ורדפה את מאהביה וגו' ואמרה אלקה ואשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה". וריש לקיש אמר, יותר ממאה מלקויות, שנאמר: "תחת גערה במבין מהכות כסיל מאה".

Further said R. Johanan in the name of R. Jose : One chastisement in the heart of a man is better than many lashes ; as it is said, "And she shall run after her lovers, but she shall not overtake them, and she shall seek them, but shall not find them ; then shall she say [in her heart], I will go and return to my first husband ; for then was it better with me than now " (Hos. ii. 9). R. Simeon b. Lakish said : It ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

- 34 והנה בתורה יש בחי' טנת"א

ההערה אומרת שאור התורה מצטט קטע מכאן ומסביר בהרחבה את ארבעת המרכיבים — טעמים, נקודות, תגין ואותיות

הערת קה"ת

קטע מכאן מובא באוה"ת שמות כרך ז ע' ב'תקעב ושם נתבאר בארוכה בענין טנת"א. וראה גם ברכה ע' א'תתנח. ראה בהמשך זאת חנוכה המזבח תרי"מ סעי' כא. [סה"מ תרי"מ ע' ט]. באוה"ת שם מציין: "ועיין באגה"ק סי' לו ד"ה דוד זמירות קרית להו, ובלקו"ת בד"ה ואהי אצלו אמן פ"ג [פ' במדבר] ובהבאור פ"ד".

- 35 ובחי' טעמים שבתורה שבע"פ

ההערה מפנה לאור התורה בעניין הקבלת טעמי התורה לתורה שבעל פה

הערת קה"ת

- 42 הפסוק שעליו מבוססות הפסקאות הבאות. ביטויי מסבירים הן את החיות שהתורה מעניקה לעולמות הן את התענוג הגבוה ממנה.

תהילים מ"ו:6 Psalms 40:6

רבות עשית אתה ה' אלקי נפלאותיך ומחשבתך אלינו אין ערך אליך אנידה ואדברך עצמו מספר:

Many things hast Thou done, O L-RD my G-d, even Thy wonderful works, and Thy thoughts toward us; there is none to be compared unto Thee! If I would declare and speak of them, they are more than can be told.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 43 למילים האלה Zohar, Vayigash 1:1-12:135 הערת קה"ת מפנה ל

ספר זוהר, ויגש א' א' י"ב: קל"ה Zohar, Vayigash 1:1-12:135

- 44 במעשה הסוטה הכהן פורע את ראש האישה. אדמו"ר הזקן נעזר בשורש "פריע, גילוי, המשותף לשם פרעה.

במדבר ה'י"ח:18 Numbers 5:18

והעמיד הכהן את־האשה לפני ה' ופרע את־ראש האשה ונתן על־כפיה את מנת הזכרון מנת קנאת הוא וכיד הכהן יהיו מי המררים המאחרים:

And the priest shall set the woman before the L-RD, and let the hair of the woman's head go loose, and put the meal-offering of jealousy; and the priest shall have in his hand the water of bitterness that causeth the curse.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 45 "ואת צנועים חכמה". הדבר תומך ברעיון שהנסתר והצנוע הם מקום הברכה והזיכרון.

משלי י"א:ב'2 Proverbs 11:2

באיזון ויבא קלון ואת־צנועים חכמה:

When pride cometh, then cometh shame; But with the lowly is wisdom.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 46 התלמוד מספר שנבוכדנצר הלך כמה פסיעות לכבוד ה', וזכה לשלשון במשך שלושה דורות. אדמו"ר הזקן מסיק שכל יהודי ראוי לכל טוב העולם הזה, ולכן הייסורים אינם עונש.

סנהדרין צ"ו Sanhedrin 96a

פסקה 3

- 47 פ"י רבות . . דהיינו עולמות עליונים

הילל אור, פירוש הצמח צדק לתהילים, מצטט את הזוהר על ויחי, המפרש "רבות" כ"גדול ונעלה מכול", כמו "זעקת סדום כי רבה". הדבר תומך בקריאת "רבות" כאן כעולמות העליונים הגדולים.

הערת קה"ת

ביהל אור ע"פ זה ע' קנג מציין ע"ז: "ע' זח"א ויחי רמ"ז ע"פ רבות בנות מאי רבות גדולות עילאין ורברבין על כולא כו' ע"ש כמו זעקת סדום ועמורה כי רבה כמו גדלה". ראה גם בלקו"ת צו יב, ד. אחרי כו, א מציין לכאן. מכאן מובא בד"ה כי תשא תרל"ח סעי' ז. סה"מ תרל"ח ע' סו. ושם מציין לעיין בלקו"ת ש"ש בד"ה ששים המה מ, ב. דשם נתבאר שענין הבריאה אינו עו"ע כ"ו.

- 48 שו"ה דהיינו — הגדולות ונוראות

בכתב היד כתוב "הגדולים והנוראים", ביידוע בשתי המילים; משמעות הדברים זהה.

הערת קה"ת

בכרך 1824: הגדולות והנורא.

- 49 שו"ה עשיה — רבות ושונות כמו שאמר

בכתב היד כתוב: "רבות ושונות, עד שנעשו בבחינת עשייה גשמית, כמו שכתוב 'כל אשר חפץ ה' עשה', שאמר דוד המלך בתשובה לכופרים: 'למה יאמרו הגוים...'. כך הפסוקים נקשרים במפורש יותר לתשובה למי שכוfer בנוכחות ה' בעולם.

הערת קה"ת

בכרך 1824: רבות ושונות עד שנתהוו בבחי' עשיי' גשמי' כמ"ש כל אשר חפץ ה' עשה שאמר דהע"ה לתשובות המיני' למה יאמרו הגוים ...

- 50 "רבות עשית אתה ה' אלקי, נפלאותיך ומחשבותיך אלינו". הפסקה מפרשת את מילות הפתיחה כירידת העולמות הגדולים למציאות גשמית.

תהילים מ"ו:6 Psalms 40:6

רבות עשית אתה ה' אלקי נפלאותיך ומחשבתך אלינו אין ערך אליך אנידה ואדברך עצמו מספר:

Many things hast Thou done, O L-RD my G-d, even Thy wonderful works, and Thy thoughts toward us; there is none to be compared unto Thee! If I would declare and speak of them, they are more than can be told.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 51 למה יאמרו איה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

בפסוק נוסף: "הגוים", ואולי נשמט מצד יראת הצענוז.

- 52 למה יאמרו איה אלקיהם

"למה יאמרו הגוים איה אלקיהם". הפסוק הבא משיב: "יואלקינו בשמים, כל אשר חפץ ה' עשה", ואדמו"ר הזקן נעזר בו כאן.

תהילים קט"ו:2 Psalms 115:2

למה יאמרו הגוים איה־נא אלקיהם:

Wherefore should the nations say: 'Where is now their G-d?'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 53 רם על כו'

"רם על כל גוים ה', על השמים כבודו". הפסוק מתאר את ה' כמי שנראה רחוק מן העולם.

תהילים קי"ג:4 Psalms 113:4

רם על־כָּל־גוֹיִם ה' עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ:

The L-RD is high above all nations, His glory is above the heavens.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיג, ד.

- 54 כל אשר חפץ ה' עשה

"כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ". אדמו"ר הזקן מפרש שהרצון האלקי מגיע עד למציאות הגשמית.

תהילים קל"ה:6 Psalms 135:6

כָּל אֲשֶׁר־חָפֵץ ה' עָשָׂה בַשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ וְכָל־תְּהוֹמוֹת:

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 61 במראה דניאל אלפים ורכבות משמשים לפני ה'. אדמו"ר הזקן אומר שזה מספרו של גדוד אחד ושל היכל אחד בלבד.

דניאל ז':10 Daniel 7:10

נְהַר דִּי־נֹר נִגַּד וְנִפְקַ מִן־קְדְמוֹהִי אֶלְפִין יִשְׁמִשְׁוֹנָה וְרִבּוֹ רִכְבּוֹ קְדְמוֹהִי יְקוּמוֹן דִּינָא יִתְבּ וְסִפְרִין פְּתִיחוּ:

A fiery stream issued And came forth from before him; thousand thousands ministered unto him, And ten thousand times ten thousand stood before him; The judgment was set, And the books were opened.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 62 דכולא קמיה כלא ממש חשיב

הזוהר מלמד שחכב נחשב לפניו כלא. אדמו"ר הזקן נעזר בכך להראות שמהדרגות הגבוהות והנמוכות שוות לפני ה'.

ספר הזוהר, הקדמה כ':קפ"ה-20:188-22:199 Zohar, Introduction 20:188-22:199

כ"ב:קצ"ט R. Simeon then opened his discourse on the precepts of the Torah. He said: 'The precepts of the Torah which the Holy One has given to Israel are all laid down in the first chapter of Genesis in summary. In the Beginning G-d created.1The remainder of this chapter is more in the style of the Ra'yah Mehemnah than of the Zohar. This contains the first precept of all, to wit, the fear of the L-rd, as it is written: "The fear of the L-rd is the beginning of wisdom" (Ps. ...

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

5 פסקה

- 63 "סלסלה ותרוממך". אדמו"ר הזקן קושר את "סלסלה" לסלסול כל שעה. בנפרד, כמו הפרטים השונים של הלכות התורה

משלי ד':8 Proverbs 4:8

סִלְסְלָה וְתִרְמַמְךָ תְּכַבְּדֶךָ כִּי תִחַבְּקֶנָּה:

Extol her, and she will exalt thee; She will bring thee to honour, when thou dost embrace her.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 64 "מה גדלו מעשיך ה', מאד עמקו מחשבותיך". שני חלקי הפסוק מקבילים לתורה כחיות העולמות ולתורה כמחשבתו של ה', הגבוהה עוד יותר

תהילים צ"ב:6 Psalms 92:6

מַה־גְּדֹלוֹ מַעֲשֶׂיךָ ה' מֵאֵד עֲמֻקּוֹ מַחְשַׁבְּתֶיךָ:

How great are Thy works, O L-RD! Thy thoughts are very deep.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 65 במקום שאתה מוצא גדולתו

רבי יוחנן מלמד שבכל מקום שהתורה מזכירה את גדולת ה' היא מזכירה גם את ענוותנותו. אדמו"ר הזקן מפרש את "גדולת" ה' שבעולמות כענוותנותו

מגילה ל"א א"י-ג"ג Megillah 31a:12-13

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל מְקוֹם שֶׁאֵתָּה מוֹצֵא גְבוּרָתוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֵתָּה מוֹצֵא עֲנוּתָנוֹתוֹ. דָּבָר זֶה כָּתוּב בַּתּוֹרָה, וְשְׁנַיִ בְּנִבְיָאִים, וּמִשּׁוּלָּשׁ בְּקִתּוּבִים. כָּתוּב בַּתּוֹרָה: "כִּי ה' אֱלֹקֶיכֶם הוּא אֱלֹקֵי הָאֱלֹקִים וְאֹדוּגֵי הָאֲדוּגִים", וּכְתִיב בַּתּוֹרָה: "עוֹשֶׂה מִשְׁפָּט יְתוֹם וְאֶלְמָנָה". שְׁנַי בְּנִבְיָאִים: "כֹּה אָמַר רִם וְנִשְׂא שׁוֹכֵן עַד וְקָדוֹשׁ וְגוֹ", וּכְתִיב בַּתּוֹרָה:

Whatsoever the L-RD pleased, that hath He done, In heaven and in earth, in the seas and in all deeps;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלה, ו.

- 55 אורייתא מחכמה נפקת

הזוהר מלמד שהתורה יוצאת מחכמה. אדמו"ר הזקן מוסיף שמהותה היא רצון ה', שהוא אחד עמו.

זח"ב קכא, 121a Zohar II, 121a

הערת קה"ת

זח"ב קכא, א. וראה שם פה, א.

- 56 אורייתא מחכמה נפקת

גם כאן הזוהר מדבר על יציאת התורה מחכמה עילאה.

ספר הזוהר, יתרו כ"א:שע"ח-כ"ב:שפ"ט Zohar, Yitro 21:378-22:389 According to R. Judah, "father" represents Wisdom (Hokhmah) and "mother" Understanding (Binah). Said R. Judah: 'Both interpretations mean one and the same thing, for we have been taught that the Torah emanated from the Supernal Wisdom.' R. Jose said that the Torah emanated from Understanding, for it says: "to perceive the words of understanding" and "forsake not the Torah of thy mother".

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

4 פסקה

- 57 מה שהוא מופלא . . שאין בו השגה כלל פלא עליון

ההערה אומרת שמושג הפלא, פלא עליון, מוסבר שם

הערת קה"ת

ענין פלא נתבאר בביאורו להצ"צ כרך א ע' תקכו. וראה בספר הליקוטים ממאמרי הצ"צ ערך פלא.

- 58 המשך הפסוק שהמאמר מבאר. כאן הוא מתאר את אינספור מדרגות ההשתלשלות, שאף אחת מהן אינה משתווה לה'

תהילים מ"ו:6 Psalms 40:6

רַבּוֹת עָשִׂיתָ אֵתָּה ה' אֱלֹקֵי נִפְלְאוֹתֶיךָ וּמַחְשַׁבְּתֶיךָ אֵלֵינוּ אֵין עֶרְךָ אֱלֹהֵי אֲנִיָּה וְאֲדַבְּרָה עֲצָמוֹ מִסִּפְרָ:

Many things hast Thou done, O L-RD my G-d, even Thy wonderful works, and Thy thoughts toward us; there is none to be compared unto Thee! If I would declare and speak of them, they are more than can be told.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

- 59 שו"ה מאד — בחי' מטה מאד

בכתב היד כתוב "למטה מאוד מאוד", כדי להדגיש עד כמה רחוק מגיעה הירידה.

הערת קה"ת

בבוכ' 1824: "בחי' מטה מטה מאד".

- 60 "היש מספר לגדודיו". הפסוק מדגים את ריבוי הנבראים הרוחניים בעולמות.

איוב כ"ה:3 Job 25:3

הֲיֵשׁ מִסְפָּר לְגִדּוּדָיו וְעַל־מִי לֹא־יָקוּם אוֹרְהוֹ:

Is there any number of His armies? And upon whom doth not His light arise?

70 וכמ"ש באדרא . . ותכלית הבירור הוא בעוה"ז כו'

כל הקטע הזה, מן האדרא ועד בירור הניצוצות בעולם הזה, אינו מופיע בכתב היד הזה.

הערת קה"ת

קטע זה ליתא בבוך 1824.

71 אלא על ששיבחהם

קונטרס אחרון של התניא דן בשאלה מדוע ננוף דוד על שכינה דברי תורה שירים, ובכך מקביל לשובת הפסקה הזאת.

במדבר י"ח:ג' Numbers 18:3

וְשָׁמְרוּ מִשְׁמֶרֶתָּהּ וּמִשְׁמֶרֶת כָּל־הָאֹהֶל אֲךְ אֲלִיכָלִי הַקֹּדֶשׁ וְאֶל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִקְרְבוּ וְלֹא־יִמָּתוּ גִם־הֵם גִּם־אַתֶּם:

And they shall keep thy charge, and the charge of all the Tent; only they shall not come nigh unto the holy furniture and unto the altar, that they die not, neither they, nor ye.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה קו"א ד"ה דוד זמירות (קס, א) ובליקוט פי שם. סה"מ תרכ"ז (הוצאת תש"ס) ע' רצד שמציין לכאן. בלקו"א אמור לו, ב. במדבר יח, ג מצויין לכאן בענין שירה. ראה באוה"ת פ' וישב כרך ה תתקנ, ב. אוה"ת נ"ך כרך ב ע' תתקמא.

72 ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום

התורה, המדברת כחכמה, אומרת שהייתה אצל ה' כאמון ושהייתה שעשועיו יום יום. אדמו"ר הזקן מפרש שהיא שעשועיו של ה' עצמו ונעלית מן העולמות.

משלי ח':ל"ו Proverbs 8:30

וְאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אֱמוּן וְאֶהְיֶה שַׁעֲשׁוּעִים יוֹם יוֹם מִשְׁחָקָת לִפְנֵי כָכֶל־עַת:

Then I was by Him, as a nursling; And I was daily all delight, Playing always before Him,

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

73 ופ"י במדרש (כ"ר פ"א) . . פלא העליון

המדרש נותן כמה פירושים למילה "אמון", ובהם "אומן", "מכוסה" ו"מוצנע". בהערות קה"ת מצוין שהפירוש "מופל"א המצוטט כאן אינו מופיע בנוסחים המודפסים של מדרש זה.

בראשית רבה א:א'1 Bereshit Rabbah 1:1

רַבִּי הוֹשַׁעְיָה רַבָּה פָּתַח, (משלי ח, ל): "וְאֶהְיֶה אֶצְלוֹ אֱמוּן וְאֶהְיֶה שַׁעֲשׁוּעִים יוֹם יוֹם וְגו'". "אֱמוּן", פִּדְגוּג. "אֱמוּן", מְכֻסָּה. "אֱמוּן", מוֹצְנֵעַ. וְאֵית דְּאָמֶר: "אֱמוּן", רַבְתָּא. "אֱמוּן", פִּדְגוּג - הִיךְ מַה דְּאָתָּ אָמֶר (במדבר יא, יב): "כַּאֲשֶׁר יֵשָׁא הָאֱמֹן אֶת הַיִּנֶּק". "אֱמוּן" מְכֻסָּה - הִיךְ מַה דְּאָתָּ אָמֶר (איכה ד, ה): "הָאֱמֹנִים עָלִי תוֹלַע חֲבָקוּ אֲשַׁפְּתוּת". "אֱמוּן", מוֹצְנֵעַ - הִיךְ מַה דְּאָתָּ אָמֶר (אסתר ב, ז): "וַיְהִי אֲמֹן אֶת הַדֶּסֶה". אֱמוּן, רבֵּתא - כִּמְה דְּתִמָּא: (נחום ג, ח): "הַתִּיטְכִי מִנָּא אֱמוּן", וּמִתַּרְגְּמִינִן: "הָאֵת טַבָּא מֵאֵלְכֶסְנִדְרִיא רַבְתָּא ...

Rabbi Hoshaya the Great began: "I was with Him as an amon, a delight day after day..." (Proverbs 8:30) - amon means a child's caretaker, amon means covered, amon means hidden, and some say amon means greatness. Amon means a child's caretaker, as it says: "As a caretaker [omen] carries a nursing child" (Numbers 11:12). Amon means covered, as it says: "Those covered [ha'emunim] in scarlet..."

"וְאֵת דְּכָא וְשִׁפְלָא רוּחַ", מְשׁוּלָשׁ בְּכַתּוּבִים, דְּכַתִּיב: "סוּלוֹ לְרוּכֵב בְּעֶרְבוֹת בְּקָה שְׁמוֹ", וְכַתִּיב בְּתַרְיָה: "אֲבִי יְתוּמִים ...

Yohanan said: Wherever you find [mentioned in the Bible] the power of the Holy One, blessed be He, you also find his humility. This fact is stated in the Torah, repeated in the Prophets, and stated a third time in the [Sacred] Writings. It is written in the Torah, "For the L-rd your G-d, He is the G-d of gods and L-rd of lords," and it says immediately afterwards, "He executes justice for the orphan and widow" (Deuteronomy 10:17). It is repeated in the Prophets: "For thus said He who ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

הערת קה"ת

מגילה לא, א. וראה הערת כ"ק אדמו"ר ז"ע בספר המאמרים ת"ש ע' 40. תשי"ד ע' 210. לעיל טז, א במ"מ.

66 גדול הוי' ומהולל מאד

"גדול ה' ומהולל מאד ולגדולתו אין חקר". הדבר מראה שגדולה במובנה הרגיל אינה מתארת את ה'.

תהילים קמ"ה:ג' Psalms 145:3

גָּדוֹל ה' וּמְהֻלָּל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר:

Great is the L-RD, and highly to be praised; And His greatness is unsearchable.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמ"ה, ג.

67 כל אשר חפץ הוי"ה עשה בשמים ובארץ

"כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ". השמים, העולמות העליונים, הם מחפצי ה', ואף על פי כן אינם משתווים להלכה אחת.

תהילים קל"ה:ו' Psalms 135:6

כָּל אֲשֶׁר־חָפֵץ ה' עָשָׂה בַשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ כִּי־מִיָּמִים וְכָל־תְּהוֹמוֹת:

Whatsoever the L-RD pleased, that hath He done, In heaven and in earth, in the seas and in all deeps;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

68 ויכל חפצים לא ישוו בה', נאמר על החכמה, התורה. אדמו"ר הזקן מחיל זאת גם על העולמות העליונים שהם מחפצי ה'

משלי ח':י"א Proverbs 8:11

כִּי־טוֹבָה חֲכָמָה מִפְּנִינִים וְכָל־חֲפָצִים לֹא יִשׁוּרֶ־בָּהּ:

For wisdom is better than rubies, And all things desirable are not to be compared unto her.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

6 פסקה

69 ויהיו כלא היו

"ויהיו כלא היו". הדבר מתאר את הביטול המוחלט של המתנגדים לקדושה.

עובדיה א':ט"ז Obadiah 1:16

כִּי כַּאֲשֶׁר שְׁתִיתֶם עַל־הַר קְדֹשִׁי יִשְׁתוּ כָל־הַגּוֹיִם תְּמִיד וְשִׁתוּ וְלָעוּ וְהָיוּ כְּלוֹא הָיוּ:

For as ye have drunk upon My holy mountain, So shall all the nations drink continually, Yea, they shall drink, and swallow down, And shall be as though they had not been.

(Lamentations 4:5). Amon means hidden, as it says: "He was omen Hadassa" (Esther 2:7). Amon means great, as it says: "Are you better than ...

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ראה הגי' באוה"ת נ"ך כרך ב ע' תתקמא. ושם הלשון "ופי' במד"ר פי בראשית פ"א אין מופלא נקרא מוחא סתימאה כי הוא הי' אמון לכל האצ"י שהוא מבחי' פלא העליון", ע"ש. ומצאתי בגובתי"ק כ"ק מהר"ש בדפים בודדים (ואולי כבר נדפס?) וכתוב שם "בת"א פי מקץ בד"ה ויהי מקץ השני פי ואחי' אצלו אמון, אמון מופלא היינו בחי' פלא עליון, יום יום הם בחי' נפלאותיך ומחשבותיך, וצ"ע שבמד"ר פי בראשית פ"א (כמו שנרשם שם) לא אמרו רק אמון פדגוג אמון מכוסה אמון מוצנע, ולא הזכיר כלל אמון מופלא, ואולי יש מדרש אחר שאמרו שם ג"כ אמון מופלא, אך צ"ע על שנרשם ב"ר פ"א, ואולי יש איזה גירסא במדרש רבה בדפוס אחר, וראיתי בדפוס אמשטרדם שקלאוו גם בדפוסים ישנים שעם פי' . ופי' זוה"ק ופי' יפ"ת, וגם בהחדשים שנדפסו עם הענפי' ובכולם לא נא' רק פדגוג מכוסה מוצנע, ואית דאמרי רבתי".

74 שאינה יכולה להתלבש תוך עלמין

ההערה מצטטת מאור התורה: החכמה שאינה יכולה להתלבש בעולמות היא חכמה סתימאה, ואילו "כולם בחכמה עשית" מתייחס לחכמה שבאצילות.

הערת קה"ת

באוה"ת נ"ך שם "הוא בחי' חכמה סתימאה ומ"ש כולם בחכמה עשית בחכמה יסד ארץ זהו חכמה דאצילות".

75 תפול עליהם אימתה ופחד

משירת הים: "תפול עליהם אימתה ופחד". כאן הדבר מתאר כיצד כוחות המתנגדים מתבטלים כאשר אור התורה נמשך למטה.

שמות ט"ו:16 Exodus 15:16

תפל עליהם אימתה ופחד בגדל זרועה ידמו כאבן צדיצער עמך Havayah צדיצער עמיו קניית:

Terror and dread falleth upon them; By the greatness of Thine arm they are as still as a stone; Till Thy people pass over, O L-RD, Till the people pass over that Thou hast gotten.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

7 פסוק

76 השכם והערב עליהם

העצה למי שמוטרד מאויבים ללכת מוקדם ולהישאר מאוחר בבית המדרש. אדמו"ר הזקן מפרש "השכם" כהתרוממות מעליהם באמצעות התורה, ו"הערב" כענווה.

גיתין ז' א:7 Gittin 7a:7

ש"לח לקה: קא מצערי לי טובא, וקא מצניא דאינקום בהו. ש"לח לקה: "דום לה' והתחולל לו" - דום לה', והוא יפילם לך חללים חללים; השכם והערב עליהם לבית המדרש, והו' פלין מאיליהו. הדבר יצא מפי רבי אלקעזר, ונתנהו לגניקא בקולר.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

77 נפשי כעפר לכל תהי לידום

התפילה הנאמרת בסוף תפילת העמידה: "למקללי נפשי תידום, ונפשי

כעפר לכל תהיה". הענווה היא שעושה את האדם כעפר.

ברכות י"ז א:ד"4 Berakhot 17a:4

מר בריה דרבנא כי הוה מסיים צלותיה אמר הכי: "אלקי, נצור לשוני מרע ושפתותי מדבר מרמה, ולמקללי נפשי תדום, ונפשי כעפר לכל תהיה. פתח לבי בתורתך, ובמצותיך תרדוף נפשי. ותצילני מפגע רע. מיצר הרע, ומאשה רעה, ומפל רעות המתרגשות לבא בעולם. וכל החושבים עלי רעה מהרה הפך עצתם וקלקל מחשבותם. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי".

Mar b. Kabina used to add at the conclusion of his prayer : O my G-d ! (Guard my tongue from evil and my lips from speaking guile ; and to such as curse me let my soul be dumb, yea, let my soul be unto all as the dust. Open my heart to Thy Torah, and let my soul pursue Thy commandments. And do Thou deliver me from mishap, from the evil impulse, and from an evil woman and all evil which breaks forth to come upon the world. ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

78 "יהיו כאן ויאבדו אנשי ריבך". המתנגדים חדלים להתקיים לאחר שחיותם ניטלת מהם

ישעיהו מ"א:11 Isaiah 41:11

הן יבשו ויפלמו כל הנחרים בך יהיו כאן ויאבדו אנשי ריבך:

Behold, all they that were incensed against thee Shall be ashamed and confounded; They that strove with thee Shall be as nothing, and shall perish.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

79 ובלילה שירה עמי

"ובלילה שירה עמי". אדמו"ר הזקן מפרש "שירה" כתענוגו של ה' עצמו בתורה.

תהילים מ"ב:9 Psalms 42:9

יומם יצוה ה' חסדו וכלילה שירה עמי תפלה לאל חיי:

By day the L-RD will command His lovingkindness, and in the night His song shall be with me, even a prayer unto the G-d of my life.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים מב, ט.

80 ואהיה אצלו כו' שעשועים

התורה הייתה שעשועיו של ה' יום יום. כאן התענוג הזה הוא מה שהאדם משתתף בו כשהוא לומד בשמחה.

משלי ח':30 Proverbs 8:30

ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום משחקת לפניו בכל-עת:

Then I was by Him, as a nursling; And I was daily all delight, Playing always before Him,

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

81 "ישמח ישראל בעשיו בנציון וגילו במלכם"

תהילים קמ"ט:2 Psalms 149:2

ישמח ישראל בעשיו בנציון וגילו במלכם:

Let Israel rejoice in his Maker; Let the children of Zion be joyful in their King.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

82 ואין רע יורד מלמעלה

המדרש מלמד שאין רע יורד מלמעלה. אדמו"ר הזקן נעזר בכך כדי להסביר מדוע התענוג שבתורה מסלק כל פגיעה.

בראשית רבה נ"א:ג' Bereshit Rabbah 51:3

גפרית ואש הה"ד (תהלים יא) ימטר על רשעים פחים אש וגפרית וגוי פחים גומרים ומצדין אש וגפרית א"ר יודן מפני מה אדם מריח ריח גפרית ונפשו סולדת עליו למה שהיא יודעת שהיא נידונה בה לע"ל שנאמר מנת כוסם ר' ישמעאל בר נחמן משום ר' יונתן כפילי פיטרין לאחר המרחץ א"ר חנינא אין דבר רע יורד מלמעלה אתיבון והכתיב (תהלים קמח) אש וברד שלג וקטור אמר להם רוח סערה היא שהיא עושה דברו מילתא דר"ש בן לקיש פליגא אהא דא"ר חנינא בן פזי (דברים כח) יפתח ה' לך את אוצרו הטוב ...

"Brimstone and fire" – that is what is written: "He will rain upon the wicked burning coal [paḥim], fire and brimstone..." (Psalms 11:6). "Paḥim" – [this means both] coals and traps. "Fire and brimstone" – why is it that when a person smells brimstone his soul becomes unsettled? It is because it knows that it will be sentenced with it in the future, as it is stated: "[Fire and brimstone...] will be their lot [menat kosam]" (Psalms 11:6). Rabbi Yishmael bar Naḥman in the name of Rabbi Yonatan: Like a ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ב"ר נא, ה. אנה"ק סי' יא.

83 בחיי השעשועים הנ"ל

ההערה מפנה לאור התורה על מקץ לעיון נוסף בתורה כתענוגו של ה'

הערת קה"ת

ע' אוה"ת פ' מקץ שלט, א.

84 ויהי מקץ שנתים ימים

הפסוק הפותח את המאמר. "שנתים ימים" מתפרש כסיום תענוג ה"יום יום" שבתורה.

בראשית מ"א:א' Genesis 41:1

וַיְהִי מִקְצֵי שְׁנַתִּים יָמִים וַפְרָעָה חֶלֶם וְהָנָה עֶמֶד עַל־הַיָּאָר:

And it came to pass at the end of two full years, that Pharaoh dreamed: and, behold, he stood by the river.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

85 בקץ ותכלית

ההערה מפנה לשיחה של הרבי העוסקת בביטוי "מקץ" שבפסוק זה

הערת קה"ת

ראה שיחת ש"פ מקץ תשכ"ה.

8 פסקה

86 והנה עומד על היאור

פרעה חולם שהוא עומד על היאור. היאור מתפרש כהשפעה המזינה את רגשות הנפש.

בראשית מ"א:א' Genesis 41:1

וַיְהִי מִקְצֵי שְׁנַתִּים יָמִים וַפְרָעָה חֶלֶם וְהָנָה עֶמֶד עַל־הַיָּאָר:

ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חלם והנה עומד על היאור

And it came to pass at the end of two full years, that Pharaoh dreamed: and, behold, he stood by the river.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

87 לשבע פרות הטובות

שבע פרות יפות מראה ובריאות בשר עולות מן היאור. הן מסמלות את שבע המדות הטובות המתעוררות בזמן התפילה

בראשית מ"א:ב' Genesis 41:2

וַהֲנִה מִן־הַיָּאָר עֹלֹת שִׁבְעַת פְּרוֹת יְפוֹת מְרָאָה וּבְרִיאוֹת בָּשָׂר וַתִּרְעֶינָה בְּאָחוּ:

And, behold, there came up out of the river seven kine, well-favoured and fat-fleshed; and they fed in the reed-grass.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

88 בסור מרע ועשה טוב

"סור מרע ועשה טוב". כך אמורים הרגשות הטובים של התפילה להוביל את האדם להתנהג

תהילים ל"ד:ט"ו Psalms 34:15

סור מִרַע וַעֲשֵׂה־טוֹב בְּקִשׁ שְׁלוֹם וְרַדְפֵהוּ:

Depart from evil, and do good; Seek peace, and pursue it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

89 הנה שבע פרות אחרות

שבע פרות אחרות, רעות מראה ודקות בשר, עולות אחריהן. הן מסמלות את התאוות הגשמיות שמתעוררות לאחר התפילה

בראשית מ"א:ג' Genesis 41:3

וַהֲנִה שִׁבְעַת פְּרוֹת אַחֲרוֹת עֹלֹת אַחֲרֵיהֶן מִן־הַיָּאָר רְעוֹת מְרָאָה וְדָקוֹת בָּשָׂר וַתַּעֲמֹדְנָה אֶצֶל הַפְּרוֹת עַל־שִׁפְתֵי הַיָּאָר:

And, behold, seven other kine came up after them out of the river, ill favoured and lean-fleshed; and stood by the other kine upon the brink of the river.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

90 ותאכלנה כו'

הפרות הרעות אוכלות את הפרות הטובות. כך עלולות התאוות לכלות את האהבה והיראה שהאדם חש בתפילתו

בראשית מ"א:ד' Genesis 41:4

וַתֹּאכְלֶנָה הַפְּרוֹת רְעוֹת הַמְרָאָה וְדָקוֹת הַבָּשָׂר אֶת שִׁבְעַת הַפְּרוֹת יְפוֹת הַמְרָאָה וַהֲבִרְיאוֹת וַיִּיקֶץ פְּרָעָה:

And the ill-favoured and lean-fleshed kine did eat up the seven well-favoured and fat kine. So Pharaoh awoke.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

91 ולא נודע כו'

פרעה מספר שלא נודע שהן אכלו אותן. הרגשות הטובים נמחקים בלי להשאיר זכר

בראשית מ"א:כ"א Genesis 41:21

וַתִּבְאֲנָה אֱלִי־קֶרְבָּנָה וְלֹא נֹדַע כִּי־בָאוּ אֱלִי־קֶרְבָּנָה וּמִרְאִיָּהוּ רַע בְּאֶשֶׁר בְּתַחֲלָה וַאֲיָקֶץ:

And when they had eaten them up, it could not be known that they had eaten them; but they were still ill-favoured as at the beginning. So I awoke.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

92 ע"ז אמרו . . כל העוסק בתורה בלילה

הקטע מרכז מקורות בזהר ובמדרש לעניין "חוט של חסד", ומפנה במפורש למאמר "ויהי מקץ" שבתורה אור כדי להסביר את האמירה שחוט של חסד נמשך עליו ביום.

הערת קה"ת

בלקו"ת קרח נה, ב. באוה"ת בראשית כרך ד תשד, א. יהל אור עי קסו. וראה שם עי קסה. ועי תשכט. בענין חוט של חסד — מבואר באוה"ת נ"ך כרך א עי קטו. כרך ב עי תתנו. ד"ה וסוכה תה"י לצל סה"מ תרל"ב כרך ב עי תקיט ואילך.

93 יומם יצוה ה' חסדו

הפסוק שעליו מבססת הגמרא את עניין חוט החסד. "שירה" של הלילה היא תענוג התורה.

תהילים מ"ב:ט"ז Psalms 42:9

יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי תפקה לאל חי:

By day the L-RD will command His lovingkindness, and in the night His song shall be with me, even a prayer unto the G-d of my life.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים מב, ט.

94 הגמרא מלמדת שמי שעוסק בתורה בלילה נמשך עליו חוט של חסד. אדמו"ר הזקן מפרש זאת כאהבה נעלית הנמשכת משירת התורה.

עבודה זרה ג' ב:י"ד Avodah Zarah 3b:14

אמר רבי לוי: כל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה מאכילין לו גחלי רתמים, שנאמר: "הקטפים מלוח עלי שיח ושרש רתמים לחמם". אמר ריש לקיש: כל העוסק בתורה בלילה הקדוש ברוך הוא מושה עליו חוט של חסד ביום, שנאמר: "יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי". מה טעם "יומם יצוה ה' חסדו"? משום דבלילה שירו עמי.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

על המהדורה

Hebrew text of Torah Ohr and Likkutei Torah and their marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes): © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

likuteitorah.com. תורגם מהמהדורה האנגלית של CC BY-NC 4.0. ביאורים והערות המקורות. CC BY 4.0. תרגום.

דרך Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Daf Shevui (CC0); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain).

כשלשון המאמר לצדו, (openai/gpt-6-luna-pro:batch) בעזרת בינה מלאכותית likuteitorah.com התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

· 5725 Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי. likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

© likuteitorah.com. או לספריית ליובאוויטש Sefaria מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל-

likuteitorah.com/he/torah-ohr/mikeitz/2/ מתוך

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק